

EL CATLLAR

LA JOIA DELS CASTELLS AL BAIX GAIÀ

JOAN ROVIRA I MIRÓ

GENER 2017

EL CATLLAR:

la joia dels castells al Baix Gaià

Joan Rovira i Miró

INS Antoni de Martí i Franquès

Tutor: Joan Masdeu Aymamí

Curs: 2016-2017

ÍNDIX

I. Motivació i mètode-----	pàg. 3
II. Introducció: el Baix Gaià, terra de castells-----	pàg. 5
III. El Catllar: la joia dels castells al Baix Gaià:	
a. El Catllar abans dels Xiquets de Valls, el millor Ball de Valencians del segle XVIII-----	pàg. 9
b. Els Xiquets de Valls arriben a la vila-----	pàg. 13
c. Els castellers catllarencs: retrats d'una afició entesa-----	pàg. 23
IV. Les cròniques de Ramon Roca i Vilà: una visió literària	
a. Nomenclatura-----	pàg. 35
b. Antroponímia-----	pàg. 36
c. Fraseologia-----	pàg. 37
d. Interferències lingüístiques-----	pàg. 41
V. Conclusions-----	pàg. 43
VI. Fonts d'informació-----	pàg. 45

ANNEXOS

- Annex I: Quadre d'actuacions a la vila del Catllar des de la primera referència fins a la decadència castellera
- Annex II: Totes les cròniques de Ramon Roca i Vilà
- Annex III: Ramon Roca: què en sabem, d'ell?
- Annex IV: Les entrevistes i els documents

I. Motivació i mètode

Motivació

Per a una persona nascuda al Camp de Tarragona i que té cert sentiment de pertinença, és difícil no tenir estima i donar valor a les tradicions, al paisatge o a la història que té la seva terra i, evidentment, si es valoren aquestes coses, de ben segur que es valoraran els castells, la seva tradició més genuïna. En el meu cas, sempre m'havia interessat el món tradicional. Les tradicions ens transporten a unes dinàmiques que ja seguien els nostres avantpassats segles enllà: matinades, anada a ofici, ofici, tornada d'ofici, castells, professó i altre cop matinades. Tot i l'estima al món tradicional, en la meva infantesa no vaig mostrar gaire interès pel fet casteller més enllà del coneixement bàsic que tots hauríem de tenir. Una manca d'interès que també podria ser deguda al fet de no voler dinar a les quatre de la tarda el dia de la festa major, tot sigui dit.

Un cop vaig entrar al món casteller i vaig descobrir tot el que hi havia darrere, vaig caure en un parany del qual ja m'havien avisat: "Els castells són una secta. Quan hi entres no en pots sortir". I tenien raó. A partir de llavors, aquella ànima popular que només sortia per festa major va passar a sortir gairebé cada cap de setmana de maig a octubre. La voluntat de saber més del que estava fent em va portar a llegir, a conèixer gent nova i a investigar pel meu compte. Encara que els meus estudis estan enfocats al món de la tecnologia, des del primer moment vaig tindre clar que el tema casteller podria ser el tema del treball de recerca. I així ha estat. El plantejament del treball ha variat des de la idea inicial. En un principi, l'objectiu era parlar dels castells i castellers del segle XIX a Tarragona, però era un tema que estava pràcticament explicat per altres autors. Buscant notícies d'aquella època, em vaig trobar amb les cròniques de Ramon Roca i Vilà, de qui ningú no en sabia res, més enllà que vivia al Catllar. A partir de Ramon Roca, vaig decidir enfocar el treball a la història dels castells al Catllar, des del ball de valencians fins avui dia, però per qüestions d'extensió he treballat només fins a la decadència castellera de finals del segle XIX. El treball, doncs, es presenta en dos blocs principals que es comuniquen: la història castellera de la vila i la vida i obra de Ramon Roca. Només us puc desitjar que us ho passeu tan bé llegint aquest treball com m'ho he passat jo

escrivint-lo, i que us pugui servir per conèixer una mica més el món casteller i tot allò que l'envolta.

Mètode

A l'hora d'elaborar el treball, he seguit unes directrius que n'assegurin la màxima objectivitat i proximitat al lector. Quant a terminologia castellera, he utilitzat la pròpia del Baix Gaià: als castells de dues persones se'ls anomena *torre*, dels que tenen un pilar al mig se'n diuen *amb agulla* i els que s'aixequen des de baix són *per baix*. Pel que fa a la documentació, sempre que he pogut he accedit a una font primària i he transcrit íntegrament el text.

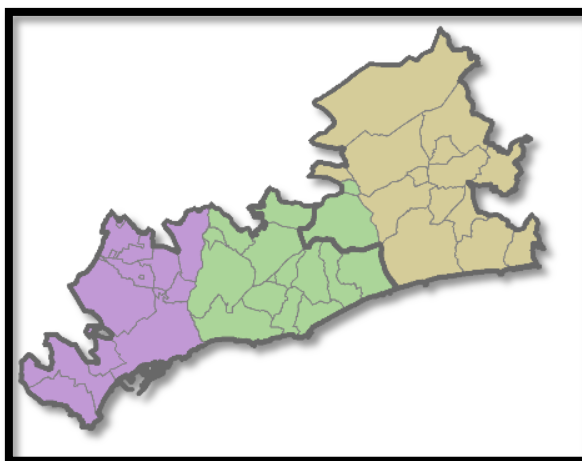
La informació que es detalla a continuació és el resultat d'una investigació començada l'estiu de 2015, en la qual s'han recorregut arxius, tant físics com digitals.

A més de la documentació que he consultat en arxius i hemeroteques, la informació oral també ha estat una font de coneixement valuosa. He pogut conèixer experts del món casteller i dels balls de valencians (Pere Ferrando i Romeu o Jordi Bertran i Luengo) i persones que, potser sense buscar-ho, han esdevingut història viva dels castells (Joan Olivé i Vidal). El treball també m'ha permès que Ramon Roca Vilà passés de ser només un nom escrit a uns pocs diaris del segle XIX a ser una persona propera de qui he conegut família, recorregut vital i sentiments, que m'han permès apropar-me a la seva època i a la seva passió, que també és la meva: els castells.

II. Introducció: el Baix Gaià, terra de castells

El Baix Gaià és una comarca natural formada pels pobles propers al riu Gaià a la part final del seu curs, abans de desembocar a la mar Mediterrània. Tot i que és probable que aquest territori ja estigués delimitat en època romana, dins de l'anomenat *Fundus Licinius* (les terres de la família Licinia, que anaven des de l'Arc de Berà fins a la Torre dels Escipions),¹ és durant la reconquesta cristiana quan la regió es delimita més

concretament. El Baix Gaià va exercir durant els segles XI i XII de frontera entre el territori musulmà de la Taifa de Tortosa i la Catalunya Vella governada pels comtes de Barcelona. Quan el territori català es va dividir en vegueries, al segle XII, el Baix Gaià fou inclòs dins de la vegueria de Vilafranca, conjuntament amb els pobles del Penedès. Posteriorment, amb la

Il·lustració 1. El Baix Gaià, en verd, situat entre les comarques del Tarragonès i el Baix Penedès

institució dels corregiments instaurada pel Decret de Nova Planta (1716), el Baix Gaià es va dividir entre el corregiment tarragoní, que ocupava la major part de la comarca, i el vilafraquí, que tenia en el seu interior els pobles de la Pobla, la Nou, Roda, Masarbonès i Vespella². Finalment, amb la creació del model provincial actual (1833), el Baix Gaià quedà establert dins de l'àmbit tarragoní.

A cavall d'aquestes tres regions, va sorgir la pràctica de les construccions humanes a Catalunya. Primerament, en forma de ball de valencians i posteriorment com a castells de pilars³. Els balls de valencians apareixen documentats des del segle XVII, quan consisteixen en un ball que acaba amb l'aixecament d'una torreta de poca alçada. Aquests balls es van anar popularitzant pel territori, fins arribar a un punt en què gairebé

¹ DUPRÉ I RAVENTÓS, X. "L'arc romà de Berà: Hispania Citerior". Institut d'Estudis Catalans. 1994.

² *Relación de los pueblos de que consta el Principado de Cataluña, corregimientos y subdelegaciones en que se halla dividido* (pobles integrants del corregiment de Vilafranca) p. 150-152.

³ Nom pel qual es coneixen les construccions on els integrants s'estructuren uns damunt dels altres de manera recta en lloc d'en forma de campana, com es produïa en les torretes dels balls de valencians.

tots els pobles tenien la seva pròpia comparsa. Al Baix Gaià se'n troben documentats a la Torre, a la Riera i al Catllar, tot i que de ben segur que altres pobles en tenien⁴. Al llarg del temps, les torres van anar guanyant importància fins al punt d'esdevenir l'atractiu únic del ball, desembocant així en els castells actuals de la mà dels Xiquets de Valls. Durant la majoria del segle XIX, gairebé la totalitat de pobles de la zona tenen l'actuació dels Xiquets vallencs com a plat principal dins la festa major. Aquest fet converteix el Baix Gaià en el territori més densament poblat d'actuacions castelleres durant el segle XIX. Les places de la zona van ésser testimonis de fites castelleres de gran envergadura, com el 4 de 9 net, el 3 de 8 aixecat per baix, o el pilar de 8⁵. A més, un gran nombre de veïns de cada poble prenen part en l'aixecament dels castells, tal i com relatava el periodista torrenc Joan Mañé i Flaquer:

*“los de Valls no pueden hacer un «castell» por entero [...] La Riera, Tarragona, Torredembarra y algún otro pueblo prestan sus hombres hasta los «terceros», y los de Valls concluyen.”*⁶

Un cop l'afició als castells va perdre embranzida a finals del segle XIX, les places del Baix Gaià van veure minvades les actuacions dels Xiquets de Valls, fins al punt de desaparèixer durant una època. Tot i que durant la II República es recuperà part del nivell, ja que la Torre va arribar a veure castells de 8, la Guerra Civil va estroncar l'embranchida que portaven. No fou fins a la dècada dels anys 70, amb la fundació de les colles d'Altafulla i la Torre, que el territori va recuperar protagonisme entre les places castelleres. En l'actualitat, el Baix Gaià ha agafat un paper molt rellevant en l'estiu casteller. Les diades de la Torre, Altafulla i la Riera al juliol, i la del Catllar a l'agost s'han convertit en actuacions essencials gràcies a les colles foranes que hi han dut grans castells. Les places del Baix Gaià han tornat a veure, després de molts anys, alguns dels castells del segle XIX que es podia pensar que no s'hi tornarien a veure.

⁴ Els balls de la Riera i el Catllar es troben documentats l'any 1770 a l'Arboç; a la Torre hi surt documentat l'any 1771. A molts altres pobles de la contrada es va prohibir l'aixecament de castells dins les esglésies, però no es tenen referències del ball.

⁵ El pde8 es va veure a Altafulla el 1878, el 3de8pb a la Riera i el 4de9net al Catllar.

⁶ MAÑÉ I FLAQUER, J. “Crónica de la fiesta mayor de Torredembarra”. *Diario de Barcelona*, 8 de setembre de 1852.

Dins d'aquesta comarca natural, es podria traçar una per una la trajectòria que han tingut les construccions humanes a cada poble en concret. L'objectiu d'aquest treball és fer un recorregut per la història dels castells a la

Il·lustració 2. Les ruïnes del castell

vila del Catllar, des del seu ball de Valencians fins al final dels Xiquets de Valls vuitcentistes.

El Catllar

El Catllar és una vila situada a la riba dreta del riu Gaià. La primera referència de la seva existència com a tal data de l'any 1066, quan el comte Ramon Berenguer I cedeix el territori a Ponç de Montoliu. A dalt del turó s'hi va construir el castell, les restes del qual van ser adquirides per l'ajuntament el 2002 i alberguen el centre d'interpretació dels castells del Baix Gaià. Durant l'edat mitjana i part de la moderna, l'agricultura era gairebé l'únic actiu econòmic de la vila. A partir del segle XVI, el municipi va començar a utilitzar la seva situació privilegiada a la riba del riu i es van construir molins paperers i fariners. Aquest fet va produir un creixement del sector menestral i el consegüent augment demogràfic. Cal fer esment que el Catllar, a principis del segle XVI, disposava d'un metge, d'un apotecari i d'un cirurgià, i a finals del mateix segle hi havia un mestre de minyons al poble, uns oficis que només es trobaven en nuclis importants. Durant el segle XVIII, la vila va continuar creixent fins arribar a tenir 986 habitants. També es construí l'església actual. Entre el segle XVII i XVIII va néixer el ball de valencians local, el qual va arribar a fer una torre de sis pisos l'any 1770 a l'Arboç. Després de la Guerra del Francès (1808-1811), la vila del Catllar va continuar creixent, fins al punt de registrar un pic de gairebé 1.600 habitants l'any 1860. Durant aquesta època, el poble es va expandir més enllà de la vila closa, ja que es va urbanitzar l'entorn de l'actual plaça de la vila, coneguda

popularment com la Raval. En el transcurs del segle XIX, el sector menestral es va tornar més important i les ideologies lliberals, que defensaven l'establiment d'un estat democràtic i progressista, van arrelar amb força a la vila. Durant aquest segle, el Catllar es va convertir en una plaça castellera de primer ordre, ja que la Colla Nova de Valls hi portà castells de primer nivell com el quatre de nou net o el tres de vuit per baix. En el primer terç del segle XX es constituïren associacions: la cooperativa agrícola, progressista, o *Fomento Agrario*, conservador. En les eleccions municipals de 1931 els republicans federals vanceren per majoria absoluta a la vila, i la Segona República s'hi proclamà el dia 15 d'abril. En l'actualitat, el terme del Catllar té vora els 3.000 habitants, però només un miler viuen al nucli històric. Castellera parlant, la vila del Catllar ha estat objecte d'un creixement destacat des dels anys 70 del segle XX, quan es va recuperar la diada. L'any 1997 s'hi va veure el primer castell de nou, aixecat per la Colla Jove dels Xiquets de Tarragona. Aquell fou el primer castell de nou a la vila des del segle XIX. A dia d'avui, la plaça ha arribat a veure construccions com el cinc de nou, el quatre i el tres de nou amb l'agulla o el pilar de vuit. Tot i que a l'hora de fer castells els noms dels castellers no són importants, la diada castellera del Catllar actual no es podria entendre sense un nom propi: el de Joan Olivé, que ha estat l'organitzador de la diada durant quatre dècades i que ha portat la petita plaça de la Raval a convertir-se en una diada de referència per a qualsevol amant de la castellística.

III. El Catllar: la joia dels castells al Baix Gaià

a. El Catllar abans dels Xiquets de Valls, el millor ball de valencians del segle XVIII

El Ball de Valencians ha estat considerat l'origen dels castells per la majoria d'experts en la matèria. El seu origen més probable radica en una onada d'immigració valenciana que va pujar a la Catalunya Nova durant el segle XVII. Aquests valencians coneixien les torres que s'alcen encara avui en nombrosos pobles del País Valencià, com per exemple Algemesí, amb la seva coneguda Muixeranga.

La primera referència que es té del ball a la Catalunya Nova data del 1633, quan el rei Felip IV visita la ciutat de Tarragona i surt el seguici festiu al carrer per rebre'l. Aquesta font d'importància i valor incalculable, recollida pel tarragoní Jordi Morant al seu llibre *Historia dels castells: Camp Tarragoní i el Penedès*, ens diu:

*«El nombre de balls (dances), sense comtar-hi els de la capital, eren en nombre de quaranta, havent-n'hi un del **Regne de València**; portant tots el seu vestit adequat. [...] havent-n'hi una de molt notable que, entre giravolts i altres figures, acabava **formant***

Il·lustració 3. Dibuix representant un ball de Valencians, obra d'Antoni Marco, seminarista de Tarragona

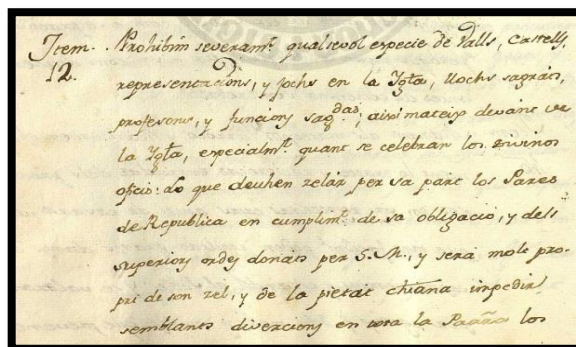
*una campana, posant-se els uns de peu damunt els altres, fins arribar a quedar un **home sol**, tornant una altra vegada a baixar, **enmig dels acords de la música...**»⁷*

A partir d'aquesta primera referència, la presència d'aquest tipus de balls es va multiplicar per diferents poblacions de les comarques tarragonines i penedesenques, i es convertí en un element indispensable de les festes majors. L'afició que provocaven

⁷Actes d'entrades de Reys y Virreys. Arxiu Hemeroteca Municipal de Tarragona, 1633.

les torres va arribar a cert punt en què fins i tot van haver de ser prohibides, per ban de l'arquebisbe Armanyà, dins de moltes esglésies de l'arquebisbat, com és el cas del Catllar, que l'any 1786, al llibre de visites pastorals, estipulava el següent:

«**Prohibim severament qualsevol especie de Valls, castells, representacions, jochs en la Ygta, llochs sagrats, profesons, y funcions sag^{das}**; així mateix davant de la ygta, especialment quant se celebren los divinos oficis. Lo que deuen zelar per sa part los Pares de

Il·lustració 4. Prohibició d'aixecar castells a l'església del Catllar, 1786

la Republica en cumplim^t de sa obligacio, y dels superiors ordes donats per S. M, y sera molt propri de son zel, y de la pietat chiana impedir semblants divercions en tota la Parra (parroquia) los dias de festa, mentras se celebra la misa, y altres oficis en la Ygta»⁸

Aquesta nota, que es troba en un gran nombre de parròquies, sorprèn perquè es tracta, possiblement, del primer cop que es fa referència a la paraula castell per anomenar les torres que feien els balls de Valencians. Segurament aquesta fal·lera col·lectiva per les torres va ser la causant de l'aparició de tantes agrupacions arreu del territori, fins a arribar al punt que quasi tots els pobles tenien el seu propi ball.

Però la notícia que ens ajuda a comprendre millor l'evolució que van fer els balls de Valencians fins a convertir-se en els castells que coneixem avui dia pertany a l'any 1770, dins de la Festa Major de Sant Julià, a l'Arboç:

«Prèviament concertats, vingueren els balls dits valencians: el del **Catllar**, que **féu el castell de sis sostres**, acompanyat de la dolçaina, **es reputà pel millor**; el de la **Riera**, el del **Vendrell** i el de **Sta. Margarita i Monjos**.»⁹

⁸ Llibre de visitas de la parròquia del Catllà:15/5/1679-8/6/1789, pàgines 88-89 17/7/1786. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

⁹ Notes històriques de la parròquia i vila d'Arbós, 1927.

Aquesta ha estat possiblement la referència sobre el ball de Valencians més estudiada. Segons el meu parer, les conclusions que se'n poden extreure són les següents:

- La presència de quatre balls de Valencians en el mateix acte de Festa Major suposa que hi havia tanta afició que es contractaven fins a quatre colles a veure quina en sortia vencedora. Aquesta competició només té sentit en les torres, ja que és molt més fàcil valorar les construccions que no pas el ball en si.
- Queda palesa la deslocalització del ball de Valencians. Es tracta d'un fenomen estès per tot el territori, des de Tarragona fins al Penedès.
- El ball del Catllar va fer el castell de sis sostres, una empresa gairebé impossible si s'utilitza la tècnica que normalment s'ha associat als valencians; però comprensible si s'entén com a castell de pilars. A més, és un dels pocs cops on s'utilitza el terme castell, que en el segle següent servirà per definir els castells amb estructura de tres.

Il·lustració 5. L'actual ball de Valencians de Tarragona

En els anys posteriors es troben un gran nombre de referències del ball, en part gràcies al Baró de Maldà i les seves descripcions festives. Una de les últimes notícies que es tenen sobre el nombre de pisos que construïen els balladors és de 1802, amb la visita de Carles IV a la ciutat de Tarragona. Segons la crònica:

“Amás de todas estas cuadrillas, se veían otras muchas que llaman danzas de Valencianos que valieron brincando ‘motu proprio, et de plenitude bonae voluntatis’ [...], ocupándose principalmente en la plaza de San antonio en la difícil maniobra de las torres, que forman subiendo, y manteniéndose en pie con el

mayor equilibrio unos hombres sobre otros hasta el número de siete, y a veces de más”.¹⁰

Segurament, els balls de Valencians estigueren ben presents en la societat fins a la Guerra del Francès. Un cop acabada la guerra es va produir la supressió de l'agremiació forçosa, que fins llavors obligava els membres d'un ofici a estar agremiats. Amb la destrucció de les barreres gremials, la pràctica del ball de valencians, que suposava un sou per als balladors, es va obrir a tota la societat. Això va propiciar que tant pagesos com menestrals vallencs tinguessin el seu propi ball de valencians. La rivalitat entre aquests dos sectors de la societat degué propiciar que cada cop s'anés perdent més la part ballada i s'esforcessin a fer les torres més altes per tal de superar els altres.

En els pobles que tenien un ball propi, que no eren pocs, la febre pels balls de valencians va quedar progressivament substituïda per la que els Xiquets vallencs causaven. Segurament, com que el paper del ball local va quedar limitat a un àmbit festiu local, a mesura que anaven passant els anys, el ball va acabar desapareixent i els antics balladors van començar a ajudar els castellers vallencs que venien per festa major. Mentre que als pobles centrals del Camp i el Penedès el ball de valencians va acabar desapareixent, es va mantenir gairebé intacte en pobles de la perifèria, com Vandellòs o Arbeca, on fins ben entrat el segle XX se'n coneixen els balladors i els passos.

Com hem vist, la relació del Catllar amb la pràctica de les torres humanes ve d'abans dels Xiquets de Valls i es remunta, com a mínim, al segle XVIII, quan el poble tenia el seu propi ball. Com explica el tarragoní Jordi Bertran en el seu llibre *Castells i Castellers: una voluntat col·lectiva*, el ball de valencians del Catllar es podria considerar com “la llavor dels castells”, ja que precisament en l'esment de la construcció de sis pisos que va realitzar l'any 1770 a l'Arboç s'utilitza la paraula castell per primer cop.

¹⁰ SÁNCHEZ REAL, J. *Puerto de Tarragona: acontecimientos notables en su construcción (1802-1829)*. Tarragona, 1995.

b. Els Xiquets de Valls arriben a la vila

1844: la primera referència

La presència de castells a la vila del Catllar es remunta segurament a les dècades de 1820 i 1830. Tot i això, la primera referència que s'ha trobat sobre la presència dels Xiquets de Valls al poble data de 1844. Aquest text, curiosament, no és ni una crònica ni un anunci, sinó una reclamació signada per l'alcalde de la ciutat de Valls, on exigeix el pagament de l'actuació que la Roser¹¹ va efectuar el dia 21 d'agost d'aquell any 1844.

«José Batet, nat. Y vecino de esta villa a acudido a mi Autoridad manifestando que para la fiesta Mayor de esa celebrada en 21 de agosto último se convino con Francisco N. (a) lo Ductó, para hacer los grupos vulgo castells, como efectivamente lo realizó con sus compañeros, siendo el precio pactado 22 duros de los que solo ha recibido 13 y 2 pesetas, quedándole por consiguiente a deber para el completo 172 reales de vellón cuya cantidad ofreció pagar el expresado Ductó. En esta atención espero le servirá a Vd. providencia lo como a fin de que el indicado Batet quede desde luego solvente de su justo crédito y que en el caso inesperado de no realizarse el pago me veria en la precisión de dar conocimiento del hecho a las Autoridades superiors de la Provincia.

Dios G.a V. a Valls, 23 de septiembre de 1844. Al Alcalde Constitucional de Al Catllar.»

Aquest document ens mostra diversos aspectes interessants:

Per una banda, pot fer pensar que ja es tenia relació amb la plaça des d'anys anteriors, pel fet de no cobrar-ho tot al mateix moment, cosa que no hauria passat si no es conegués la plaça ni l'interlocutor. És la primera referència de què es té constància, però amb tota probabilitat no és el primer cop que s'alcen castells a la vila. L'intermediari entre les colles i la vila és Francesc N., el qual s'encarregava de contractar els Xiquets

¹¹ La Roser, hereva de la colla dels menestrals, era una de les dues colles vallenques del segle XIX. Tenia tendències lliberals. Posteriorment va prendre el nom de Colla Nova.

per actuar a la festa major el 21 d'agost. A més, era el responsable de pagar-los l'actuació. Aquesta feina era sovint duta a terme pel secretari municipal.

Per altra banda, ens informa que en Josep Batet i Llobera aleshores tenia 51 anys, dirigeix la colla valenca la Roser. A més, és curiós el lèxic que es fa servir per referir-se als castells: s'utilitza la paraula "grupos", un terme que no s'ha trobat en cap altre document.

Finalment, com a apunt numismàtic, ens ensenya les equivalències monetàries vigents en l'època. Un duro equivalia a cinc pessetes i a vint rals. I una pesseta es dividia en quatre rals.

Les dècades 1870-1880: *Catllar no tiene rival excepción hecha de Valls*

Tot i que el més probable és que el Catllar gaudís d'una presència continuada dels Xiquets, ens hem de remuntar fins a l'any 1868 per trobar-ne una referència concreta. El *Diario de Tarragona* del 28 d'agost anuncia: «las célebres torres y danzas del país»¹² com a plat principal de la festa major. Dos anys després comença la tercera Guerra Carlina (1870-1874), fet que segurament va fer minvar la participació dels Xiquets de Valls a la festa major. Un cop acabada la guerra, comença la màxima època d'or casteller. El Baix Gaià va poder gaudir de castells com el pilar de vuit d'Altafulla de 1878, el quatre de nou net carregat al Catllar o el tres de vuit aixecat per baix de la Riera de 1881, a més de castells de nou a moltes viles de la comarca. Durant aquesta època, hi apareixen dos personatges sense els quals el fet casteller al Catllar no es podria entendre: els "quefes". Ells eren els encarregats de dirigir el grup de castellers locals que participaven dels castells de la Colla Nova. També feien castells el dia de festa major, el 29 d'agost, un cop que la Colla Nova ja havia sortit cap a Vilafranca, on havien d'actuar l'endemà. A un se li deia "Querido", el nom no el sabem. L'altre es deia Joan Vidal i Cunillera, *de ca Gavarró*, qui sabem que era pilaner. En certa manera, es podria concloure que sense la mediació d'aquests dos personatges, les grans actuacions del

¹² *Diario de Tarragona*. 28/8/1868 pàg.3 BHMT.

segle XIX al Catllar no haurien estat possibles, ja que grans gestes van tenir com a protagonistes veïns del poble. A més a més, si algun altre personatge ens ajuda a conèixer l'auge que van tenir els castells tant al poble com a fora, aquest és **Ramon Roca i Vilà**, que va ocupar el càrrec de secretari municipal i va plasmar els successos castellers d'aquest període gloriós en quatre cròniques a *La Opinión* (1877-1881).

La primera crònica que es va publicar pertany a la festa major del 1877, on explica amb gran detall l'actuació que va fer-hi la Colla Nova, comparant-la amb la que féu la Colla Vella uns dies més tard a la Torre. Els castells que es van fer aquella festa major van ser, segons relatava Roca al periòdic tarragoní *La Opinión*:

“Una de quatre pilans de vuit; dos de tres pilans de vuit; dos de dos pilans de set; tres de cinc pilans de set; una de un pilá de set; cuatro de un pilá de sis; cuatro

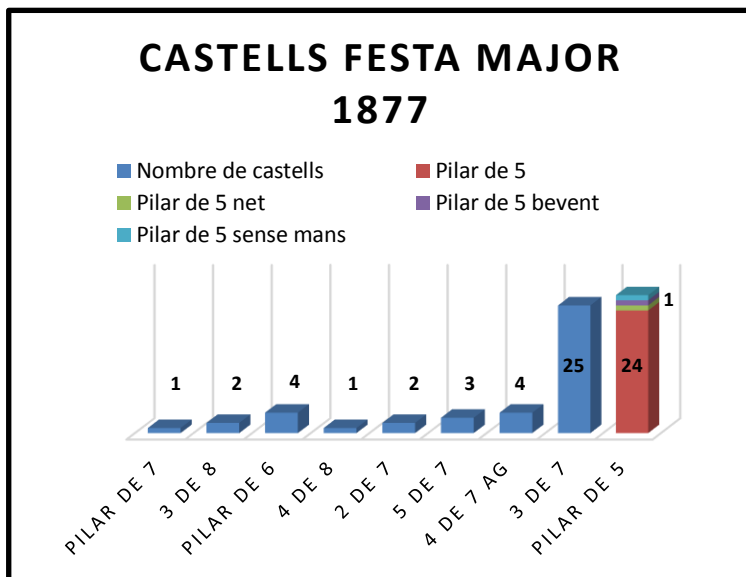
Il·lustració 6. Vista parcial de la vila del Catllar

de quatre pilans de set ab agulla al mitg; veinticinco de tres pilans de set; una de un pilá de cinch bevent; una de un pilá de cinch, sense aguantar ningú, y veinticuatro de un pilá de cinch, aguantant; total: 68.

Hiciéronse además los tres pilans de nou, que no llegaron á deshacerse, por haber tenido la mala suerte de resbalársele al cuarto un pié, á causa del sudor; hiciéronse tambien una infinidad de torres de menos importancia y por último, se hizo el pilá de mas mérito que pueden hacer las dos collas, el pilá de cinch, sin sostener ni ayudar nadie al primero ó sea, al que va abajo, cosa que nunca había llegado á realizarse.

Es de advertir, pues no deja de ser una particularidad, que todos los cinco pilans de set que se hicieron, fueron sostenidos por cinco vecinos de Catllar, uno de ellos de sesenta años.”¹³

A banda dels castells i de la gran quantitat que se’n van fer, el cronista explica altres elements de la festa com ara l’envelat, l’ofici o l’inici de la verema. A més, el cronista destaca un esdeveniment ocorregut el 4 de setembre, quan els castellers de la Colla Vella es dirigien a la Torre.

Taula 1. Castells fets durant la festa major del Catllar de 1877

Ramon Roca ho narra així:

“Sirva esto de contestación á las burlas que dirigieron los de la colla vella á algunos vecinos de ésta población, al pasar por fuera de esta villa el dia 4 del acual, dirigiendo algunas frases poco convenientes á las mugeres que se hallaban á orillas del Gayá.”

La festa major deixà aquell any un gran nombre de castells, tot i que no es va poder veure el castell de nou descarregat. El cronista explica la participació dels aficionats locals en els castells dels vallencs com un fet corrent. En concret, cinc veïns hi col·laboraren, entre els quals un de seixanta anys. És sorprenent el fet que Ramon Roca digui que el pilar de cinc net és el pilar més difícil que es pot fer, en una època on s’havien fet pilars de vuit, i comenta que mai no s’havia aconseguit. Finalment, com a anècdota,

¹³ *La Opinión*. 13/9/1877 pàg. 3 BHMT.

explica l'escena dels castellers de la Vella amb les dones catllarenques: és el que té la rivalitat i que el poble tingui preferència per la colla rival.

L'any següent, el 1878, Ramon Roca i Vilà torna a escriure una crònica al diari. Al contrari que en l'any anterior, aquest cop no esmenta els castells de manera concreta, sinó que comenta amb detalls altres actes de la festa. Referent als castells, anomena la Colla Nova dos cops dins la crònica:

*“A mediodía, la **colla nova dels xiquets de Valls** levantó sus atrevidas y dificiles torres que nada dejaron que desear por la limpieza y agilidad con que las formaban y la seguridad y serenidad con que efectuaban el descenso [...] Entre los variados y peligrosos ejercicios que ejecutó la **Colla nova** en esta, debemos hacer mencion de los **tres pilanes á siete en los que quedaron solos los de abajo**, sin que nadie los sostuviera ni pudiesen apoyarse en nada; torre de mucho mérito y que llamó la atención extraordinariamente en esta, quedando muy satisfechos de dicha Colla por la soltura y serenidad con que trabaja y desafía el peligro.”¹⁴*

D'aquesta font es pot concloure que aquell any la festa major no gaudí de grans castells, ja que el cronista no els esmenta amb l'entusiasme de l'any anterior i es limita a mencionar un 3 de 7 net. L'autor també comenta la presència dels Xiquets com a element dins la professó.

Il·lustració 7. Fotografia del Catllar acolorida

La tercera crònica arriba l'any següent, el 1879. En aquesta ocasió, esmenta els castells principals i comenta que se'n feren molts, sense entrar en detalls. Segons explica Ramon Roca:

¹⁴ *La Opinión*. 5/9/1878 pàg. 3 BHMT.

*“Los xiquets de la colla nova levantaron **la torre de á nueve** con una seguridad, agilidad y equilibrio cual nunca haya hecho la vieja. Luego levantaron los **dos de á ocho**, fuerte como una roca, **arrojando el anchaneta una paloma en el acto de llegar á lo más alto**, para hacer la aleta, como vulgarmente decimos los aficionados á esta clase de ejercicios. En seguida, un joven hizo el **espadat de á siete muy bien**. Acto seguido **tres jóvenes de Catllar** hicieron los **tres de á ocho** tan bien como pueden hacerlo los de la colla nova y los de la vieja. Sería cuento de nunca acabar si tuviera que citarle **las torres y espadats de seis** que se hicieron en los dos primeros días, sin que cayera ni uno solo en tantas docenas que se hicieron.”¹⁵*

Aquell any la festa major va ser testimoni de grans castells. Van destacar-hi tant el 3 de 9 com el pilar de 7. A més, explica que, en coronar la torre de 8, l'anxaneta va deixar anar un colom, cosa que porta l'autor a fer un joc de paraules entre l'acte de “fer l'aleta” i l'ala d'un ocell. Tres joves del Catllar van prendre part al tronc del 3 de 8, segurament a segons o terços, i, segons l'autor, ho van fer tan bé com ho poden fer els vallencs. Finalment esmenta que s'alçaren castells i pilars de 6, sense que en caigués cap del gran nombre que se'n van fer.

L'any 1880 Ramon Roca no va escriure la seva crònica característica. Tot i això, el *Diario de Tarragona* sí que anuncia la participació de “las collas de «xiquets de Valls»” Segons el diari, aquell any prengueren part en la festa les dues colles vallenques, la Nova i la Vella.

L'any següent, el 1881, Ramon Roca escriu la seva última missiva des del Catllar. Aquell any l'actuació castellera va ser exitosa, tal i com ho escriu el corresponsal a *La Opinión*:

*[Dia 29] “A la una en punto la colla nova empezó levantando los **3 de á 9** muy bien. En seguida levantó los **4 de á 9 limpios** y cuando el anchaneta acababa de llegar á lo alto se derrumbó. Probaronlo nuevamente y volvió otra vez al suelo. Seguidamente hicieron los **3 de á 8 levantados** con destreza y seguridad cual*

¹⁵ *La Opinión*. 4/9/1879 pàg. 3 BHMT.

nunca se había visto. Luego se hizo la torre de **2 de á 8** como sabe hacerlo dicha colla, y por último se hizo por **Armengol**¹⁶, de esta, el **espatat de 7** perfectamente bien.”

[Dia 30] “Al medio dia se han levantado torres con gran aplomo y seguridad, sin caer ninguna; de modo que dudo que pueda haber otro pueblo que las haga mejores, debiendo advertir que los **3 de á 8**, los **2 de á 8**, **4 de á 8**, **5 de á 7**, **2 de á 7** y el **espatat de á 6** los han hecho varios vecinos de **Catllar**; pero quien se ha llevado la palma del triunfo ha sido el **heredero Barraqué**¹⁷ con el espatat de á 6, pues más soltura, equilibrio y seguridad no pueden creerse sino viéndole; de modo que **Catllar no tiene rival excepción hecha de Valls.**”¹⁸

Segons informa el cronista, durant aquella festa major la Colla Nova va carregar, per primer cop en la història dels castells, el quatre de nou net. Tot i això, com que no es va descarregar no es va comptar com a vàlid, ja que al segle XIX només es comptaven com a completament vàlids els castells descarregats. Segurament, el fet

3 de á 9.....	1
2 de á 8.....	2
3 de á 8 levantados limpios.....	1
3 de á 8 comunes.....	3
4 de á 8.....	4
5 de á 7.....	4
4 de á 7 con agalla.....	2
<i>Espadats</i> de á 7.....	1
Id. de á 6.....	2
	20

Il·lustració 8. Castells que es realitzaren el 1881 al Catllar

que la Colla Nova portés aquest castell al Catllar fou degut al fet que la Vella havia descarregat uns dies abans un quatre de nou amb el folre reduït amb motiu de la festa de Sant Magí a Tarragona.¹⁹

A més, el gran suport que tenia la Nova a la vila degué propiciar que l'intentessin al Catllar. Segurament a conseqüència d'això, la Vella el va portar per la Santa Tecla del mateix any, quan el va aconseguir descarregar per primer cop en la història²⁰. A més del quatre net, es van fer castells de mèrit com el tres de vuit per baix, que la Colla Nova

¹⁶ Pau Armengol Martí, de Mas Moragues. Vegi's l'apartat III.d.

¹⁷ Anton Pallarès Bertran, de la vila. Vegi's l'apartat III.d.

¹⁸ *La Opinión*. 2/9/1881 pàg. 2-3 BHMT.

¹⁹ *Diario de Tarragona*. 21/8/1881 pàg. 2 BHMT.

²⁰ *La Opinión*. 28/9/1881 pàg. 3 BHMT.

repetia després d'haver-lo fet a la Riera un mes abans. Roca ens informa d'un *3 de á 8 levantados limpios*, cosa que indica que després d'aixecar el castell es va deixar sense cap mena de suport de la pinya. També ens parla de castells importants com el tres de nou o la torre de vuit. Com era costum, els veïns del Catllar participaven en la construcció dels castells. Aquell any, Pau Armengol del Mas de Moragues va fer el pilar de set perfectament, tal i com narra el cronista. Altres veïns van aconseguir parar altres castells i pilars, entre els quals va destacar sobre els altres l'Anton Pallarès, *l'hereu Barraqué*, que va fer el pilar de sis.

Aquell any de 1881 fou l'últim en què Ramon Roca ocupà la plaça de secretari municipal durant la festa major i, per tant, l'últim any en què trametria la crònica sobre la festa major al diari *La Opinión* de Tarragona. Els castells, però, no van marxar del programa festiu de la vila.

Segurament en aquesta època es va produir un fet que el casteller vallenc Josep Serra i Miret, *Pep de Janillo*, recordava en l'entrevista que li va fer la revista *Catalunya* l'any 1936 a Buenos Aires. Preguntat per alguna anècdota curiosa, l'antic casteller va explicar un fet ocorregut un any al Catllar:

“La competència entre les dues colles, la Vella i la Nova, de Valls, ocasionava contrarietats i facècies molt sovint. Un any la Colla Vella va anar al Catllar, i en acabar els castells van agafar-nos a tots els Xiquets per tal que no anéssim a Vilafranca, a on aquell any actuava la Colla Nova. A la nit, però, ens van deslliurar i llavors vàrem anar a Vilafranca.”²¹

Aquell any, segurament a causa d'un canvi en el govern municipal que devia passar de lliberals a conservadors, es va contractar la Colla Vella en lloc de la Nova. Els veïns del Catllar, partidaris de la Nova, van tancar els xiquets de la Vella a pany i forrellat dins de la casa on dormien, amb l'objectiu de retardar la seva sortida cap a Vilafranca, on s'havien de trobar amb la Colla Nova l'endemà. Segons explica en Joan Olivé, quan els

²¹ *La Crònica de Valls*. 16/5/1936 pàg. 1, reproduint l'entrevista feta per la revista *Catalunya*, que editaven els catalans de Buenos Aires.

castellers van descobrir la juguesca que els havien fet els veïns del poble, van acabar sortint un per un per una de les finestres de la casa.

Ramon Roca i Vilà se'n va, però els castells es queden (no per molt de temps)

El 1882, un any després de la gran diada de 1881, els xiquets tornaren a la vila. No surten relatats, ni tampoc anunciats. *El Diario de Tarragona* només explica que “*tuvieron lugar los festejos religiosos y populares de los demás años*”²², fet que fa pensar que els xiquets de la Colla Nova també hi devien actuar.

A partir d'aquell any, les notícies que indiquen la presència castellera al Catllar es van reduint. Tot i que durant la dècada del 1880 la presència de castells és contínua, a partir del 1890 les referències comencen a ser intermitents i ja es fan difícils de trobar. L'any 1883, per exemple, no s'anuncia enlloc la

Il·lustració 9. Fotografia coneguda més antiga del Catllar. S'hi pot observar el traçat de l'antiga carretera i les ruïnes del castell

festa major ni les celebracions. En canvi, el 1884 s'anuncia que “*Se levantarán las más atrevidas torres del repertorio de la colla nova dels chiquets de Valls*”²³. L'estiu de l'any següent, el Catllar era víctima d'una epidèmia, segurament la de còlera, que en aquell temps causava estralls a la capital tarragonina. A causa d'això, la festa major es degué veure alterada i, per tant, els xiquets vallencs no devien tenir presència a la vila, tal i com

²² *Diario de Tarragona*. 30/8/1882 pàg.2 BHMT.

²³ *El Sufragio*. 29/8/1884 pàg.2 BHMT.

va passar a Vilafranca el mateix any.²⁴ La següent referència data de 1888, quan s'anuncien els Xiquets de Valls com a plat fort de la festa major²⁵. La festa major catllarenca només es troba anunciada tres cops durant la dècada de 1890. El primer cop, aquell mateix 1890, quan la festa major es limita al ball i a les celebracions litúrgiques que commemoren el centenari de l'església del poble²⁶. El 1892 es publica el programa d'actes complet al *Diario del Comercio*, però els Xiquets no hi surten esmentats enlloc²⁷. L'últim cop que els Xiquets són anunciats al poble és el 1898, quan el dia 29 d'agost estan programades "**las tan aplaudidas torres levantadas por los xiquets de Valls**"²⁸. A partir d'aquell any, les notícies referents a la festa major es van tornant cada cop més minses. Tot i que és probable que fins al 1910 els castells formessin part de les celebracions festives de la vila, no se'n té cap referència. Els castells van desaparèixer de la vida dels catllarencs a principis de segle per no tornar a formar-ne part fins a setanta anys després, quan l'any 1976 es contracten els Castellers d'Altafulla. Aquella discreta diada amb castells de sis va propiciar que la plaça del Catllar recomencés la seva expansió castellera fins al punt on ens trobem avui en dia.

²⁴ VENDRELL, R. *Diferents epidèmies que afectaren Vilafranca durant el segle XIX*. Miscel·lània penedesenca pàg. 10.

²⁵ *El Mercantil*. 28/8/1888 pàg.2 BHMT.

²⁶ *Diario de Tarragona*. 28/8/1890 pàg.2 BHMT.

²⁷ *Diario del Comercio*. 23/8/1892 pàg. 3 BHMT.

²⁸ *Diario de Tarragona*. 28/8/1898 pàg. 2 BHMT.

c. Els castellers catllarencs: retrats d'una afició entesa

Com en tots els pobles amb afició castellerà al llarg de la història, la gent del Catllar va poder presenciar com veïns amb qui conviuen cada dia de l'any pujaven als castells que venien a fer els Xiquets de Valls durant la festa major. Mentre que els castellers tarragonins o vilafranquins són recordats i han estat estudiats, els seus homòlegs catllarencs han passat desapercebuts per a la majoria d'estudiosos. Els castellers de la vila van ser protagonistes de grans gestes decimonòniques i van arribar al punt d'ésser comparats amb els braus castellers vallencs. Com deia Ramon Roca: *"Catllar no tiene rival excepcion hecha de Valls"*. Gràcies al secretari municipal i cronista casteller, podem conèixer els noms de dos dels castellers més prolífics del segle XIX catllarenc. Aquests foren: **Pau Armengol i Anton Pallarès**. A més d'aquests, hi ha altres noms com el de **Lluís Solsona**, que es diu que va morir fent castells. Tot i que molts altres veïns de segur que van prendre part en les gestes dels Xiquets, els seus noms no han transcendit fins als nostres dies: una pena!

Pau Armengol de Mas Moragues

De l'estudi dels llibres parroquials hem pogut reconstruir la trajectòria vital d'en Pau Armengol i Martí, que va néixer el **1850 a Peralta**²⁹, actual terme de Renau. Era fill de Pau i Antònia. De jove es va traslladar al Catllar amb tota la família, quan van anar a residir a Mas Moragues. El juny de 1873 es va casar amb Maria Alujas, veïna del poble. D'aquell matrimoni en nasqueren nou fills, dels quals set arribaren a adults. Segons recorda la néta de Pau Armengol Martí, **Maria Teresa Armengol i Canals de ca Margol, la seva família era molt aficionada als castells**. Pau Armengol va passar a la història castellerà gràcies a Ramon Roca, que va narrar la festa major on l'Armengol va **parar a terços el pilar de set**, un dels castells més difícils. La seva néta també recorda haver sentit que el seu avi i altres **membres de la família viatjaven arreu de les festes majors de la contrada per tal d'ajudar els xiquets de la Colla Nova**, concretament a la festa de

²⁹ Llibre IV de baptismes, confirmacions, matrimonis, òbits i compliment pasqual de Renau i Peralta. (1827-1851) AHAT.

l'Arboç, que segueix cronològicament la catllarenca.³⁰ És possible també que el seu tiet Pau, el primogènit de la família, ajudés la Colla Nova. Tot i això, la possible carrera castellera del jove va quedar estroncada quan va morir arran d'un tret involuntari de la seva escopeta als vint-i-dos anys.³¹

Malauradament, en ser la Maria Teresa la filla petita del fill petit del Pau Armengol, que no va arribar a conèixer, no podem tenir més informació respecte la seva trajectòria vital. Cercant a l'Hemeroteca de l'Ajuntament de Tarragona, però, vam trobar una notícia interessant: en Pau Armengol formava part del **comitè executiu local del partit lliberal** de Sagasta, on tenia el càrrec de vocal.³²

Anton Pallarès i Bertran, Hereu Barraqué

Les cròniques de Ramon Roca ens parlen de "*el Herebero Barraqué*", que va parar el pilar de sis a segons durant la festa major del 1881. Gràcies als llibres conservats de l'època i al seu renom al poble hem aconseguit descobrir el seu nom real i part de la seva vida.

Anton Pallarès i Bertran va néixer el dia 16 d'octubre de l'any 1852 a la vila del Catllar. Era fill de Pau i Antònia, ambdós del poble. Es va casar amb Dolors Bofarull i Morató. D'aquest matrimoni en van néixer, que sapiguem, dues filles. El domicili de la família es trobava al carrer de *Montenegron*, conegut com carrer de la Farina, núm. 7. Actualment aquest carrer és anomenat carrer dels Cavallers. Cal remarcar que els seus descendents encara resideixen en aquesta casa i, com el seu avantpassat, són aficionats a la pràctica castellera.

Com el seu veí i casteller Pau Armengol, formava part de l'executiva del partit lliberal a la vila, on també tenia el rol de vocal. Malauradament, no hem trobat més informació respecte a la seva família ni al seu ofici.

³⁰ Entrevista a Ma. Teresa Armengol *de ca Margol*. El Catllar, 5/5/2016.

³¹ Libro de defunciones de la parroquia de Renau (1867-1913) pàg. 39 AHAT.

³² *El Pabellón Liberal*. 17/4/1892 pàg. 1 BHMT.

Lluís Solsona i Rull

Segons recordava el barber catllarenc *Pau Pujolet*, que va morir als 104 anys, un veí del poble va morir fent castells. En Joan Olivé, que hi va compartir moltes estones, explicava així el que li havien contat a ell anys enrere:

“Era un home que no tenia la mida per parar castells de baix, però en tenia moltes ganes, sempre li demanava al *quefe* que li deixés parar un castell a baix. Però sempre se li negava, fins que un dia va fallar un baix! Van deixar que s’hi posés, i va morir”³³

Lluís Solsona i Rull va néixer el dia **30 de març de 1851** al Catllar. Era fill de Josep, d’Altafulla, i d’Antònia, de la vila³⁴. De la seva vida, poca cosa se’n sap més enllà del seu ofici, el de boter. L’any 1876 es va casar amb Teresa Fàbregas³⁵. D’aquest matrimoni en nasqué una filla, Maria. El dia **1 de febrer de 1878**³⁶, va morir Lluís Solsona als 27 anys d’edat al seu domicili del carrer Major, als baixos de *ca la Carolina*. En el llibre d’òbits on es registra la seva mort s’informa que estava delirant en el moment de dispensar-li els últims sagraments. Segons la informació que ens ha arribat, de ben segur que va morir fent castells, ja que va després de sortir del castell, fatigat, va anar directe a casa, es va ficar al llit i ja no en va sortir. Solsona era germà de l’avi de l’advocat i aficionat casteller **Lluís Solsona i Llorenç**. Segons explica en Joan Olivé, el torrenc va mostrar molt d’interès a visitar el barber centenari per tal de poder saber més coses sobre els seu familiar casteller, però se’l van trobar malalt i van decidir posposar la visita uns dies. Malauradament, Pau Pujolet va morir sense poder donar més informació sobre el Lluís Solsona del segle XIX.

³³ Conversa amb en Joan Olivé. El Catllar, gener 2016.

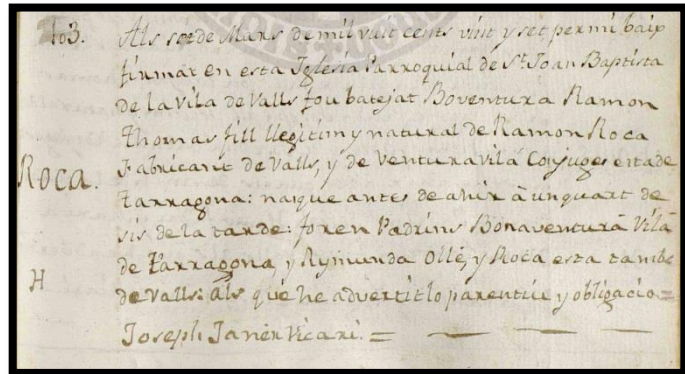
³⁴ II Llibre de baptismes de 1799 a 1851 pàg. 751 AHAT.

³⁵ Libro de matrimonios desde 1867 a 1906 VI pàg 80 AHAT.

³⁶ Libro de obitos desde 1867 a 1911. IV pàg. 142 AHAT.

Ramon Roca i Vilà, *Secretari*

Ramon Roca i Vilà és considerat, conjuntament amb Joan Mañé i Flaquer, el pioner del periodisme casteller. La dotzena de cròniques que va publicar al periòdic tarragoní *La Opinió* són la millor font escrita que tenim

Il·lustració 10. Partida de naixement de Ramon Roca

del segle XIX casteller. De les seves

cròniques, publicades entre 1877 i 1883, en sobten tant la riquesa lèxica com la descripció fidel de les diades de l'època i de la rivalitat entre les colles de Xiquets de Valls. Més enllà de les cròniques, la vida d'aquest personatge era totalment desconeguda pel món de la historiografia castellera i descobrir-ne tots els detalls possibles ha estat una feina dura, però apassionant.

Bonaventura Ramon Roca i Vilà fou batejat a la ciutat de **Valls** un **7 de març de 1827**³⁷.

Fou fill dels consorts **Ramon Roca i Cendrós**, comerciant de Valls i de 29 anys d'edat, i de **Maria Ventura Vilà i Carbonell**, natural de Tarragona i de 27 anys d'edat. Havia nascut el dia 5 a dos quarts de sis de la tarda. Els seus padrins foren Bonaventura Vilà i Raimunda Ollé de Roca, tiets seus. En Ramon era el segon fill del matrimoni Roca-Vilà, que s'havia casat tres anys abans del seu naixement a la catedral de Tarragona. Tenia una germana més gran, Raimunda, que havia nascut el 1825 a Valls; i un germà menor, en Joan, nat el 1828. Aquestes són les úniques referències de què tenim constància fins a la dècada de 1870.

³⁷ Llibre de baptismes de la parroquial iglesia de sant Joan Baptista de la vila de Valls, que comença al primer de maig de 1825 y acaba als 30 de desembre de 1830 pàg. 323.

Roca i Vilà es casà amb **Maria Montané i Bargalló**, de la Morera de Montsant. D'aquesta unió en van resultar quatre descendents, cadascun nascut en una població diferent. Els fills foren³⁸:

- Manuel Roca Montaner, nat el 1867 als Monjos (Alt Penedès)
- Ramona Roca Montaner, nascuda el 1870 a Rocafort (Bages)
- Leonor Roca Montaner, nascuda el 1872 a Santpedor (Bages)
- Enrique Roca Montaner, nascut el 1874 a Palautordera (Vallès Oriental)

La informació referent a la seva família es pot trobar tant al llibre de compliments pasquals de 1880-1884 del Catllar, com al padró general d'habitants de Tarragona de 1885. Tot i que hi ha algunes discrepàncies entre els dos documents, un document oficial i emplenat pel mateix Roca, com és el de Tarragona, té més credibilitat.

L'any 1876 la premsa tarragonina publica una notícia de caire poc informatiu, on explica que el secretari del Catllar, acompanyat de dos amics seus, va pescar en una bassa propera al terme "*la enorme cantidad de diez arrobas de anguilas y otras cuatro de pescado de diferente classe*", un fet que titlla d'extraordinari³⁹. El 24 de juny de 1877 es confirma la residència de Roca al Catllar, ja que participa en un concurs de moscatells i misteles⁴⁰. Aquell mateix any de 1877 escriu la primera de les cròniques sobre la festa major a la vila⁴¹. Els anys 1878 i 1879 segueix el costum i envia la crònica al periòdic *La Opinión*, on afegeix la de la festa major tarragonina. L'any 1879 fa d'interventor a la mesa local on es voten els candidats a les corts espanyoles⁴². A més, el 12 de setembre envia al diari una carta criticant una acció del capellà del poble⁴³:

³⁸ Llibre de empadronament general de la vila y terme de Catllar per los anys 1880, 1881, 1882, 1883 [i] 1884 pàg. 96.

³⁹ *La Opinión*. 29/7/1876 pàg. 2 BHMT.

⁴⁰ *Diario de Tarragona*. 24/6/1877 pàg. 3 BHMT.

⁴¹ *La Opinión*. 13/9/1877 pàg. 3 BHMT.

⁴² *Diario de Tarragona*. 17/4/1879 pàg. 1 BHMT.

⁴³ *La Opinión*. 4/9/1879 pàg. 2 BHMT.

*“Es el caso que en esta villa se construyeron obras de fortificación durante los 4 últimos años de guerra civil, en la iglesia de esta villa, para defender en caso de ataque, la puerta ó entrada de la calle de Castillejos. Dichas obras costaron 1.000 pesetas, entre mano de obra y los materiales empleados, argamasa y mahons. Pues bien: **al señor cura-párroco le ha dado la gana de derribar dichas obras, sin autorización del ayuntamiento** que es el representante de la población, y aprovecharse de dicho material,*

Il·lustració 11. L'església del Catllar

*pues no puede creerse otra cosa, ó bien haberse propuesto destruir la obra de **los liberales de esta villa. Como yo soy uno de ellos, le he escrito una carta en la que le digo: que he visto con desagrado dicha demolición, y que lo denunciaria al público y á las autoridades. Y como quiera que acostumbro cumplir lo que prometo, espero hará público por medio del diario LA OPINIÓN que tan bien dirige, que el cura-párroco de Catllar ha destruido las obras exteriores de fortificación practicadas en la parte trasera de la iglesia, bien para apropiarse la obra en ella empleada, ó en contra de la libertad”***

Aquesta carta confirma, per una banda la ideologia política de Roca, que es proclama lliberal. Per altra banda critica el capellà, un fet que es tornarà a repetir en una carta al cap d'un temps. L'any 1880, en les eleccions a diputats provincials, Ramon Roca i Vilà forma part de la mesa electoral del Catllar, representant l'**oposició lliberal**. En aquelles eleccions al partit electoral de Constantí, els lliberals liderats per Joan Cañellas i Tomàs guanyaren per 408 vots, 4 per davant del segons classificats, els carlins de Conrad Soler

i.⁴⁴ El novembre de 1880 va ocórrer un fet estrany al Catllar: un frare caputxí va causar discòrdia al poble. Segons explicava el *Diario de Tarragona*, uns dies abans, aquest frare va ser atacat per la gent de la vila. Ramon Roca va explicar la seva visió dels fets a *La Opinión*; una oportunitat d'or per tornar a criticar el capellà:

“Por lo mismo, voy á contestar á lo dicho por el citado Diario. Dijo que las autoridades de Catllar no habían cumplido con su deber permitiendo se insultase de un modo asaz grosero al fraile Capuchino que predicaba.

*Si la persona que llevó la noticia al Diario de Tarragona, que seguramente fué el cura-párroco de esta, hubiese dicho que el señor capuchino insultó á las jóvenes de esta villa, comparándolas con los mulos que se llevan á la feria, solo porque algunas llevan á la cabeza una aguja con una estrella de metal blanco; si le hubiesen dicho que atacó á la prensa periodística en general, y en particular á la catalana, diciendo que **estaban condenados todos los que leyesen La Campana de Gracia, La Renaixensa, La Esquilla de la Torracha y todos los demás diarios de tal clase, excepcion hecha del Borinot, el cual podían leer sin temor de condenarse**; si le hubieran dicho que tuvo el atrevimiento de **criticar la monarquía constitucional que rige en España**, porque dijo que **dichos reyes reinan pero no gobiernan**, queriendo significar de un modo solapado que **él prefería á Carlos VII el del As de Oros**, porque **éste reinaría y gobernaría mejor, dando trancazos á todo bicho viviente.***

*Ahora desearía me dijese el Diario de Tarragona, ¿qué extraño fué que al oír tales sandeces y despropósitos hubiera alguien que se irritase y le dijese alguna barbaridad? ¿No sabe el Diario de Tarragona que quien siembra vientos recoge tempestades? Además, ¿no sabe el citado Diario que **los frailes capuchinos están abolidos en España** por la voluntad de la Nación, por las leyes y por el Concordato celebrado entre el gobierno español y el Papa?*

⁴⁴ *La Opinión*. 7/9/1880 pàg. 1 BHMT.

No estrañe, pues, que hubiese un descontento en esta villa, y que los liberales viesen con desagrado se les faltase de un modo tan incalificable.

*Por consiguiente, al **Diario de Tarragona** solo podré decirle: que no estraño haya salido á la defensa de los capuchinos, puesto que **es defensor de malas causas y amigo de los reaccionarios.**"*⁴⁵

L'any 1881, a les cròniques del Catllar i Tarragona es va sumar la de la Riera. El 15 d'abril de 1882, un mes abans del seu cessament com a secretari, Ramon Roca envià una carta a *La Opinión* on responia una notícia apareguda tres dies abans. La notícia del dia 12, bastant curiosa, informava:

*"Si son vides ó no lo son, como creen algunos, el tiempo lo dirá; pues no habiendo vejetado aun en Europa, los botánicos no han podido fallar sobre esta cuestión. Lo cierto es que, al parecer, producen uvas ó cosa semejante. Mr. Martín, jardinero jefe del gobierno de Saigon, asegura que una cepa de esta planta dá hasta 400 kilogramos de uvas, en racimos que pesan cuatro kilos."*⁴⁶

La resposta d'en Roca no es va fer esperar:

"Las que yo he visto y tenido dan racimos, pero no tan grandes como los que dice en el Diario de hoy. Son mucho más pequeños y los granos no llegan ni con mucho á los de las uvas más pequeñas del país. Son de color negro los granos y las rapas son encarnadas. Dan tubérculos sus raices que pueden transplantarse.

Supongo que dichas vides las trajo algún fraile de dicho convento y puede que sean una variedad de los de Cochinchina ó Sudan, y que por el cambio de clima ú otras circunstancias no den frutos tan grandes como los que describe en su Diario. Dan un jugo muy encarnado que vuelve después negro

⁴⁵ *La Opinión*. 1/12/1880 pàg. 3 BHMT.

⁴⁶ *La Opinión*. 12/4/1882 pàg. 2 BHMT.

*Conste, pues, que hace años se cultivan de dichas vides en el Monasterio de Santas Creus en el campo ó provincia de Tarragona.*⁴⁷

El 17 de maig de 1882 Ramon Roca i la seva família foren “despedits ab mala nota” de la secretaria del Catllar⁴⁸. A continuació, Ramon Roca i la seva família es traslladaren a Tarragona. Uns dies més tard s’informa de la vacant a la premsa.⁴⁹ La Santa Tecla d’aquell mateix any publica la tradicional crònica castellera a *La Opinión* i ja la signa des de Tarragona.⁵⁰

El desembre de l’any 1885 Ramon Roca respon al padró d’habitants municipal. En aquest document se’ns informa de diversos aspectes de la seva vida, alguns desconeguts fins al moment:⁵¹

- Les dates i lloc de naixement de tots els membres de la família
- El domicili de la família, al carrer August número 16, residents al 3r pis
- La professió de Ramon Roca, que és mestre
- Que porten tres anys vivint a la ciutat de Tarragona
- Que tots els membres de la família saben tant llegir com escriure

La següent notícia que hem trobat data de l’any 1887, quan se li encarrega la confecció del *Padrón de cédulas personales para el ejercicio de 1887-88* de la delegació d’hisenda⁵². En el padró de 1889 ja no resideix al carrer d’August. Com que segons el

Il·lustració 12. Signatura de Ramon Roca i Vilà

⁴⁷ *La Opinión*. 15/4/1882 pàg. 3 BHMT.

⁴⁸ Llibre de empadronament general de la vila y terme de Catllar per los anys 1880, 1881, 1882, 1883 [i] 1884.- pàg. 96.

⁴⁹ *Diario de Tarragona*. 23/5/1882 pàg. 2 BHMT.

⁵⁰ *La Opinión*. 26/9/1882 pàg. 3 BHMT.

⁵¹ “Padron Quinquenal 1886-1890 *Barrio 6º Tomo Segundo*” pàg 814 BHMT.

⁵² *La Provincia De Tarragona*. 24/3/1887 pàg. 2 BHMT.

document ningú viu en aquell domicili, hom podria pensar que la família s'havia traslladat a una altra residència, ja sigui dins de la mateixa ciutat o en una altra població.

L'any 1891 amb l'auge de la vinya catalana a causa de la fil·loxera que en aquell moment devastava França, apareix una notícia al *Pabellón Liberal* informant que "*Nuestro amigo don Ramón Roca inauguró anteanoche una magnífica bodega en la calle Mayor núm. 30, bajos*"⁵³ una efemèride que va ser amenitzada pel cor l'Àncora. Tenint en compte la seva ideologia i el fet que el nostre Ramon Roca posseís plantacions de vinya, és probable que el celler fos de Ramon Roca i Vilà.

L'any 1893 trobem dues notícies que el situen a l'Aleixar. La primera és una crònica que s'envia a *La Opinión* relatant la festa major que se celebrà durant el mes de febrer amb motiu de Sant Blai⁵⁴. Aquesta crònica no va signada, però per l'estil literari podria haver estat escrita per Roca. La següent notícia relata el següent:

*"Circular del señor gobernador haciendo saber que se ha elevado á la Superioridad el recurso de alzada interpuesto por **D. Ramón Roca Vilá, vecino de Aleixar**, contra una providencia del Gobierno por la que se alzó la suspensión de un acuerdo del Ayuntamiento referente al nombramiento de secretario á favor de D. José Huguet Mariné."*⁵⁵

La conclusió que s'extreu de la notícia és que Ramon Roca volia ser elegit per al càrrec de secretari municipal. Com que no se'l va triar, va fer suspendre l'elecció. El Govern Civil va aixecar la suspensió i Ramon Roca hi va tornar amb un recurs, que va ser elevat a instàncies superiors.

L'any 1900 Ramon Roca, que aleshores tenia 73 anys, es trasllada a Reus. Segons indica el padró d'aquell any, concretament al carrer Bages núm. 7⁵⁶, on actualment es troba el centre comercial del Pallol. Ramon Roca ja era vidu, vivia sol i la seva professió era

⁵³ *El Pabellón Liberal*. 15/8/1891 pàg. 3 BHMT.

⁵⁴ *La Opinión*. 9/2/1893 pàg. 3 BHMT.

⁵⁵ *Diario de Tarragona*. 25/4/1893 pàg. 3 BHMT.

⁵⁶ *Índice del padrón de habitantes 1900*, Letras R-Z pàg. 66.

mestre. L'any següent, el 1906, es confecciona el cens de pobresa i Ramon Roca hi està inclòs⁵⁷. Aquesta és, de moment, l'última notícia que es té d'aquest home que, sense saber-ho, va fer tant pel món casteller.

⁵⁷ GRAU, J. M. *Marginalitat i immigració a Reus segons els cens de pobresa de 1906* pàg. 25.

IV. Les cròniques de Ramon Roca i Vilà: una visió literària

Ramon Roca i Vilà (Valls, 1827) va escriure una dotzena de cròniques al diari tarragoní *La Opinión* entre els anys 1877 i 1883, anys que coincideixen amb el moment més gran de la primera època d'or dels castells dels Xiquets de Valls. Més enllà de la informació que les seves cròniques ens poden aportar sobre els castells que es van bastir durant aquella època, els articles mostren un gran potencial literari: abundància de figures retòriques, algunes expressions de la parla popular, paraules manllevades del català o exageracions, entre d'altres. Tots aquests recursos literaris, juntament amb la intenció informativa de l'autor i l'auge que la premsa estava vivint en l'època, ens aporten una font primària no només castellera sinó també literària. En aquest apartat intentarem desgranar tots els detalls de les cròniques de Ramon Roca i també comparar-les amb altres de l'època.

La nomenclatura

El nomenclàtor que Ramon Roca i Vilà feia servir per anomenar els castells no és uniforme i va canviant a mesura que passen els anys.

En la primera crònica, anomena els castells de la manera més arcaica, o sigui, esmentant els *pilans* que conformen el castell. Així, ens trobem amb els “**quatre pilans de vuit**”. També cal destacar que **torre** sempre és sinònim de **castell**. Aquesta manera d'anomenar els castells, que era l'imperant en l'època, també va ser utilitzat pel periodista torrenc Joan Mañé i Flaquer quan narrà la festa major de la Torre els anys 1852 i 1853. En aquesta primera referència, Roca també anomena els castells amb l'agulla utilitzant la fórmula “**ab agulla al mitg**”. L'autor també explica que es féu “**el pilà de cinch**”, que en un futur anomenarà **espadat**, sense aguantar al “**primero**”, referint-se al baix del castell. Paral·lelament, per diferenciar el pilar de cinc net i el que porta pinya, el cronista emprà “**sense aguantar ningú**” i “**aguantant**”, respectivament. Finalment, també cita un “**pilá de cinch bevent**”, un pilar on cada membre de l'espadat bevia d'un porró de vi.

En la seva segona crònica, Ramon Roca no parla detalladament dels castells que va bastir la Colla Nova. Tot i això, parla dels *“tres pilanes á siete en los que quedaron solos los de abajo”*. A partir d'aquest any anomenarà sempre els castells en castellà. Tot i això, els pilars continuaran mantenint el seu nom en català, ja que no se li devia trobar traducció possible.

Il·lustració 13. Detall d'un pilar amb porró a Vilafranca l'any 1943 per part dels Xiquets de Valls

A partir de la seva tercera crònica, datada de l'any 1878, Ramon Roca elabora el seu propi nomenclàtor casteller. Omet la paraula **pilans** del nom dels castells i incorpora els nombres. Des d'aquest any, ens trobarem sempre els *“3 de á 8”*. Així mateix, majoritàriament anomenarà les dues colles de Xiquets en català i escriurà altres termes catalans tal com es pronunciarien en castellà, per exemple *matinadas*.

De la seva quarta crònica, en podem extreure diverses coses. Surt per primer cop la paraula **anchaneta**, que Roca escriu tal com sona. També diferencia **la torre de á nueve**, el 3 de 9, de **los 3 de á 8**. A banda, també escriu per primer cop la paraula **aleta**, o sigui el gest de coronar el castell. En la crònica següent, incorpora el terme **anchaneta** i **crossas**. També utilitza el verb **derrumbar** per referir-se a l'acte de fer llenya. Per últim, Roca també introdueix la paraula **sucio**, que fa servir per valorar la realització del castell, si ha estat bonic o lleig. Paral·lelament, hi apareix la paraula **limpio**, que l'autor tradueix directament de net, o sigui un castell sense pinya.

En els anys següents, no apareixen gaires termes nous. Es comenten els castells aixecats per baix: **levantado por arriba**, una contraposició amb el terme actual. Per la seva banda, Mañé i Flaquer s'hi refereix amb el terme **empezando por la cúspide**. També apareix la traducció dels components del castell (**tercero**). De la crònica de la Riera, és destacable la traducció dels noms de les colles per **vieja** i **nueva**, respectivament. Per

diferenciar els castells que s'alcen o es deixen nets dels normals, Roca utilitza el terme *limpio/comunes*, depenent de la situació. L'any 1883, apareix escrita la paraula *chiquets*. Aquell mateix 1883, l'autor descriu els termes *sucios* i *limpios* com a **aguantando los bajos i sin que aguántara nadie á los primeros ó bajos**, respectivament.

Antroponímia

Un fet que fa úniques les cròniques de Ramon Roca són els personatges que hi apareixen. L'autor no es limita a comunicar els fets ocorreguts, sinó que també ens explica els personatges que hi prenien part i què va fer cadascun.

Roca ens parla repetidament de la presència de veïns del Catllar als castells dels Xiquets de Valls. Entre aquests, anomena en Pau Armengol (**Armengol**), terç del pilar de set i l'Anton Pallarès (**hereu Barraqué**), segon del pilar de sis.

A la resta de cròniques, Roca ens cita els castellers més destacats del moment. De la **Colla Vella** ens parla d'en Jaume Tarragó (**Spiridion**), mític casteller tarragoní. La crònica de Santa Tecla del 1880 narra com aquest xiquet va voler pujar el pilar de sis pels dinou graons de les escales de

Il·lustració 14. Jaume Tarragó i Plana, l'Espiridió de Tarragona

la Catedral i va fracassar en pic havia arribat al setè. Així mateix, l'any 1881 ens parla d'en Josep Bertran (**Bertran de la Riera**), terç del pilar de set que es va descarregar al seu poble natal. També se'ns parla d'un tal **Simeón** que l'any 1883 va descarregar, amb una sola mà, el pilar de set a Tarragona. Tot i tractar-se del personatge més destacat del segle XIX casteller, Roca no anomena en cap instant el cap de colla de la Vella, l'Isidre de Rabassó. Potser per casualitat o potser a causa de les diferències ideològiques entre ells dos.

Per part de la **Colla Nova**, la colla preferida de l'autor, hi apareix el Joan Aubareda (**Joan del Querido**), que aleshores dirigia l'agrupació vallenga. L'autor ens explica que l'any 1877 havia pujat tretze graons de les escales amb el pilar de sis i fins que la vella no ho

superés, ell mantindria el rècord. També ens parla d'en **Jaume Morros**, de Creixell, que l'any 1881 va fer el pilar de set a la Riera.

Fraseologia

Del vocabulari que Ramon Roca utilitza en les seves cròniques, se'n poden extreure un gran nombre d'expressions, que pertanyen tant als registres formals com a la parla popular. Així mateix, per tal d'explicar les actuacions castelleres del segle XIX, Roca dota les cròniques d'una gran quantitat de sinònims i comparacions.

Fer llenya:

Ramon Roca utilitza diverses fórmules per tal de descriure la caiguda d'un castell: des del verb **caer**, de significat literal, fins a l'expressió **irse al suelo**, que es podria situar en un registre col·loquial de la llengua. També utilitza l'acció de **derrumbarse**. Roca ens parla de caigudes en trenta-una ocasions, i reparteix equitativament les tres expressions esmentades: onze per **caer** i deu per **irse al suelo** i **derrumbarse**. Cal destacar que al segle XIX no es comptaven els castells carregats com a assolits, per tant algunes caigudes que ell cita es considerarien carregats avui en dia.

Rivalitat entre les dues colles:

Roca, un gran aficionat de la Colla Nova, buscava qualsevol oportunitat per descriure algun altercat entre les dues colles de xiquets, i si serveix per criticar la colla rival, millor que millor. Així mateix escriu l'any 1877: "*Sirva esto de contestación á **las burlas que dirigieron los de la colla vella** á algunos vecinos de ésta población, al pasar por fuera de esta villa el dia 4 del actual, **dirigiendo algunas frases poco convenientes á las mugeres que se hallaban á orillas del Gayá***". Durant la Santa Tecla de 1878 es limita a seguir la Nova. Tot i això afirma que la Nova va arribar "*en el segundo á alcanzar **una completa victoria sobre la colla vella***". L'any següent, ja narrant les dues colles, exposa una realitat vigent encara avui: "*como **la colla Vella siempre ha tenido el prurito de ser más que la Nova**, era forzoso hacer algo más*". I com que a Valls els uns fan un castell i els altres els el tornen: "*la Nova practicó los 4 de á 8 con aplauso, lo cual **seguramente***

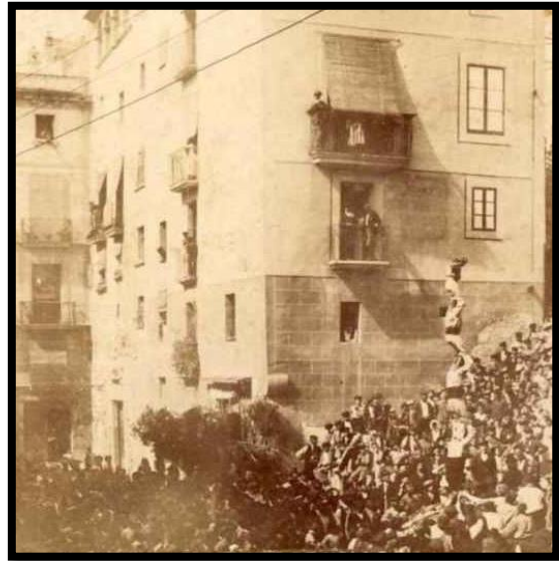
obligó á la Vella á hacer los 4 de á 8 con el espadat en medio". L'any 1877 la Nova va aconseguir pujar tretze graons de la Catedral. La Vella, que sempre ha tingut el *prurito*, intentà superar-ho: "*La Vella luego después plantó el pilar de á 6, que Spiridion queria subir los 19 pedaños que hay en las escaleras de la Catedral, pero al llegar al 7.º peldaño se derrumbó. [...] Aquí terminó sus ejercicios la Vella sin intentar ni probar subir el espadat de á 5 y bajarlo como lo hizo la Nova con sin igual destreza.*". La Nova els va guanyar la partida dels pilars caminant. Com es diu al futbol: alguns cops es guanya i alguns cops es perd. Tot i això, alguns cops s'empata. És el cas de la Riera: "*quedando las dos collas equilibradas, pues las dos hicieron las torres de más mérito y empeño que pueden hacerse*". La Tecla de 1881 va ser gloriosa per a la Vella, i així ho va valorar el públic, mal que li pesi a Ramon Roca: "*La vieja ha triunfado con auxilio de los forasteros, no obstante, creo que todos los aficionados de las dos collas han de estar satisfechos del resultado*". Als castells, com a la vida, alguns cops tens un comportament mesquí i quan menys t'ho esperes el destí te'l torna. Segons Roca, això li va passar a la Vella l'any 1882 a Tarragona: "*estaba contemplando á su rival sin levantar ninguna torre. Cuando vieron ya levantados los tres de á ocho de la nueva, entonces empiezan ellos. Levantan las tres de á nueve por querer ser más que su rival y tambien se derrumbó*". A la Colla Nova tampoc li agrada ser menys que l'altra i és així que: "*como la Vieja llevaba ya una ventaja levantó los 2 de á 8 y lo hizo bastante bien*". La competició i la rivalitat sempre han estat lligades al fet casteller. Com hem vist, són part de la seva essència i mai no s'hauria arribat a on som ara sense elles.

Fets que destaca el cronista:

Una de les principals característiques de les cròniques de Roca és la descripció que fa de l'execució dels castells. Ja sigui per descriure un castell que s'ha fet de bona manera, un que ha estat complicat o una caiguda, Roca fa gala de la seva riquesa de vocabulari per tal de relatar-nos-ho. L'any 1877 al Catllar, la Nova hi va portar el castell de nou, tot i això "*no llegaron á deshacerse, por haber tenido la mala suerte de resbalársele al cuarto un pié, á causa del sudor*". De la festa major de l'any següent cal destacar-ne "*los tres pilanes á siete en los que quedaron solos los de abajo, sin que nadie los sostuviera ni*

podiesen apoyarse en nada; torre de mucho mérito y que llamó la atención extraordinariamente en esta, quedando muy satisfechos de dicha Colla por la soltura y serenidad con que trabaja y desafía el peligro". Sempre s'ha dit que la del pilar és l'estructura més difícil, sembla que no per a la Nova ja que *"lo ejecutó con una habilidad y seguridad admirables"*. L'any 1879 al Catllar es va veure un fet notable, ja que *"levantaron la de dos de á ocho, fuerte como una roca, arrojando el anchaneta una paloma en el acto de llegar á lo más alto"*. El fet d'alliberar un colom en l'acte de la carregada està documentat en pilars, però mai en un castell. La Tecla de 1879 la Vella va "inventar-se" un castell, tot i que sense aixecador, que encara avui resulta polèmic a l'hora d'adjudicar-li una dificultat: *"La vella acto seguido levantó los 9 de á 7, torre de mucha perspectiva y que presenta muy buen aspecto, pero que no es de mucho empeño, y lo hizo bien, pero noté que no había achacadós ó sean, los niños que se colocan debajo del anchaneta"*. En l'actualitat veure un pilar on el segon no agafa el terç no és un tret gens comú. Tot i això, al segle XIX es va arribar a fer el pilar de sis utilitzant aquesta tècnica: *"levantaron el espadat de á 6, sin aguantar con mano alguna al tercero, lo cual creen algunos que favorece al segundo y lo que hacen es obligar al tercero á tener que hacer fuerza de equilibrio que para mí no favorece en nada al segundo."* Aquest és un exemple del coneixement casteller que encara avui es té a la Zona Tradicional, ja que en moltes places on es veuen castells des de fa segles, els debats castellers són molt presents. L'any següent per la Mercè, la Vella va tornar a fer un castell polèmic: *"los 4 de á 8 con el espadat en medio; pero solo lo hizo de 5, cuando debia ser de 6, y para enmendar esta falta y aligerar á la agulla, al bajar, subió un enchaneta, para luego despues ir á descargarlo á un balcón inmediato, lo cual si bien es de mucho mérito, he de decir que la torre no estuvo bien hecha como se acostumbra y es de estilo"*. Fer caminar un pilar de sis és una empresa complicada, però no treu que el

castell estigués mal fet des d'un primer moment. Ramon Roca no perdona. La Nova va voler dur el pilar de cinc caminant al més lluny possible, però només arribà a *“las cuatro esquinas de la calle Mayor, en cuyo punto, no pudiendo continuar el **anchaneta por adormecérsele las piernas, un caballero desde un balcón lo cojió sacándole al pobre de dicho apuro**”*. L'any 1882, també amb el pilar de cinc caminant, la Nova va pujar les escales però *“al bajarlas cuando aun no estaba á la mitad de ellas **se escapa el de abajo** y el héroe segundo se queda al suelo con el espadat plantado, **pero de á cuatro**.”* Resultat final?: Pilar de quatre caminant.

Il·lustració 15. Pilar caminant dels Xiquets de Valls

Interferències lingüístiques:

Les cròniques de Ramon Roca estan escrites en castellà, però fan referència al fet casteller que, evidentment, té seva la terminologia pròpia en llengua catalana. Això fa que, quan descriu els castells, utilitzi les paraules catalanes, però no sempre. D'una banda sol traduir els termes tal i com s'escriurien en castellà encara que no existeixen en l'idioma: *colles/collas*, *castell/castillo*, *pilans/pilanes*, *aixecador/achacadó* o *xiquets/chiquets*. Per altra banda, hi ha paraules que tradueix completament com seria el cas de *vella/vieja* o *nova/nueva*. També hi ha paraules que no tradueix ja sigui per voluntat o per no trobar traducció possible. En són exemples: *espadat*, *agulla*, *aleta*, *torres*, etc. Per tant no es pot establir un criteri clar sobre quins conceptes castellanitzats i quins no.

En altra terminologia relacionada amb la festa es poden veure els mateixos casos. Roca parla de *“los enanos”*, mentre que en castellà serien *cabezudos*, i *“corrida vulgo cós”*, on ell mateix ens tradueix la paraula original del català, cosa que no fa en altres casos.

Llegint les seves cròniques trobem expressions que criden l'atenció perquè semblen traduccions al castellà d'expressions catalanes. L'autor parla d'*almorzar* referint-se a l'esmorzar de mig matí, quan en castellà vol dir dinar. També ens trobem amb el verb *caer* quan, per parlar d'estructures, el castellà sol preferir el verb *derrumbar*. Roca també utilitza el verb *bregar*, un verb poc utilitzat en llengua castellana però sí en català. Finalment, l'autor fa una catalanada considerable quan escriu: "**como que los toros han de matar als xiquets de Valls, no es extraño lo sucedido**".

Model de llengua

En general, les cròniques de Ramon Roca tenen un estil recarregat, ple de frases llargues i d'expressions rebuscades, pròpies de l'època, com per exemple "*hubo baile en el elegante y grandioso entoldado del señor Juliachs, que presentaba un magnifico golpe de vista por su profusa y brillante iluminacion y por el buen gústo y riqueza de su decorado*". Destaca també l'ús abusiu dels gerundis, n'és una prova: "*se está vendimiando á mas y mejor, pagándose la uva [...], calculándose que la cosecha será menor de lo que se creia*". En canvi, quan descriu específicament les actuacions castelleres, ho fa amb frases més curtes i simples que donen ritme i desperten l'interès del lector: "*La nova prueba á levantar los cinco de á siete con desconfianza, pero lo hace tambien que para mi fué la mejor torre./La vella levantó seguidamente el espadat de á siete y lo hizo bien./La nova no teniendo tantas fuerzas levantó el espadat de á seis muy bien./Solo faltaban subir y bajar en espadat por las escaleras de Seo ó Catedral./Lo prueba la vella y se derrumba*".

Ramon Roca també és expert a establir comparacions que ajuden el lector a viure de prop el que està contant. Per exemple, quan descriu un castell sòlid i ferm utilitza l'expressió "**fuerte como una roca**". També utilitza la comparació per parlar d'un fet sorprenent per l'autor: "*lo hizo tan bien como pocas veces he visto*".

Roca busca apropar el lector a les sensacions que li desperten els fets que relata. Un exemple molt clar és la crònica de la festa major del Catllar l'any 1879 que, segons sembla, va ser molt calorosa. Roca en aquest cas hi fica una dosi d'exageració: "*El baile*

*de la plaza concurridísimo, el del entoldado magnifico y concurrido, tanto el primer dia como el segundo, solamente que hacía **un calor inaguantable que hubiesen envidiado los naturales del Senegal***". Els castellers de l'època pertanyien a les classes més baixes de la societat i necessitaven fer castells per tal de cobrar un sobresou i poder tirar endavant. Ramon Roca apropa aquesta realitat al públic explicant les condicions en què vivien: *"los xiquets **apenas tienen tiempo para almorzar una mala sardina salada ni tiempo para desentumecer sus miembros antes del mediodía, hora en la que han de levantar sus castillos de empeño.**"*

Pel que fa als aspectes formals, Roca obre sempre les seves missives dirigint-se al director de *La Opinión* com a *"Muy señor mio"*, i les sol tancar bé amb la frase *"se repite de usted **affmo** (afectísimo) **S.S.Q.B.S.M.** (su servidor que besa su mano).- **El Corresponsal**"* o bé amb un *"S.S"* (su servidor).

Una altra cosa que crida l'atenció és la seva capacitat d'incloure comentaris sobre fets que no estan lligats directament al que descriu, però que aporten un toc colorista a les seves cròniques i que ajuden a situar el lector a la societat i a la festa de l'època. Trobem referències a la verema, que començava després de la festa major catllarenca: *"ya se está vendimiando, no esperándose, al decir de los labradores, mas de dos terceras partes de la cosecha que se calculaba, si bien, en cambio, la calidad será mejor que otros años"*. També explica com els gustos musicals dels joves del poble eren diferents als de la gent gran: *"sustituyendo al baile de salon, el que dio la juventud, en la plaza **al son de las antiguas y características dulzainas**"*. Ramon Roca, no gaire amic dels capellans, lloa l'ofici fet pel filòsof i teòleg Josep Maria de Barberà, qui en aquell moment exercia de director de l'Institut Antoni de Martí i Franquès. Sobre aquella missa escriu: *"El Rdo. Dr. don José María de Barberá **estuvo á la altura de su fama**, sin meterse en honduras, como los otros predicadores"*. Un dels actes tradicionals de les festes de poble eren els cóssos. Roca ens descriu el resultat de la cursa de la següent manera: *"Ganó el primer premio, consistente en un cordero, un vecino de Constantí que **recorrió en seis minutos la distancia de media hora** [...] El que ganó el primer premio, **tuvo que meterse en cama, tan pronto concluyó la corrida**"*.

V. Conclusions

A l'inici del treball, el meu objectiu era recórrer tota la història castellera de la vila del Catllar. En aquell moment creia que, si no ho feia, no hi hauria informació suficient per tal de poder elaborar un treball amb tots els ets i uts. Per sort, estava equivocat. El Catllar va tenir el seu propi ball de valencians, que va arribar a fer un castell de sis pisos; va ser la casa de Ramon Roca i Vilà, que amb les seves cròniques ens ha ajudat a entendre com era el món casteller del passat, i també va veure, tot i que només es va carregar, el castell més complicat del segle XIX, el quatre de nou net. En definitiva, el Catllar, tot i tenir un miler d'habitants, no es queda enrere d'altres poblacions amb tradició casteller, com el Vendrell, Tarragona o Vilafranca. La vila ha gaudit d'un passat gloriós, està gaudint d'un present magnífic i gaudirà d'un futur que s'albira incommensurable.

El treball també m'ha permès conèixer la figura de Ramon Roca, una persona que mai ningú no havia estudiat amb profunditat i que, sens dubte, ha resultat cabdal per poder conèixer d'on ve el món casteller actual. Encara que alguns episodis de la seva vida són encara desconeguts a causa de la manca de documents, al treball que teniu a les mans s'hi inclou la primera biografia de Ramon Roca i Vilà, un fet que espero que serveixi en un futur a investigadors interessats en aquest personatge tan important. A més, llegint i interpretant les seves cròniques decimonòniques he descobert el llenguatge formal del segle XIX, ple de floritures i molt ric en detalls, així com detalls que m'havien passat desapercebut en les primeres lectures.

Com a persona, aquest treball m'ha servit per aprendre com s'ha d'elaborar un treball de recerca, però també m'ha permès conèixer noves persones, aprofundir en camps que coneixia poc i recórrer el territori per consultar arxius. En definitiva, en l'any i mig que ha durat l'elaboració d'aquesta obra, no he crescut només com a estudiant, també he crescut com a persona.

He d'agrair la paciència de la meva família, que m'ha sofert un any i mig parlant d'un home de qui ningú no en sabia res. També al meu tutor, Joan Masdeu, i a l'Anna Gispert, pel guiatge de cara a fer possible aquest treball. Gràcies també a tots els historiadors

castellers i arxius, que han m'han aportat una informació molt valuosa i sense la qual l'elaboració del treball hagués estat més complicada. I gràcies també a la gent que sense saber-ho m'ha ajudat a millorar el treball: ja siguin néts de castellers del segle XIX o exalcaldes de l'Argentera.

Però, sobretot, he d'agrair tota l'ajuda que he rebut de la persona que m'ha obert les portes de casa seva en qualsevol moment: un ciclista amb qui no pots quedar els dissabtes al dematí, *quefe* de cinema, pensador de plaques per commemorar la diada de 2015, amigable amb tothom i hereu d'aquells catllarencs que fa un segle meravellaven els seus veïns fent castells tan bé com els vallencs. Sense en Joan Olivé, aquest treball no hagués estat possible.

Necessitem conèixer la nostra història, no només perquè és història sinó perquè és la nostra. Conèixer el que va passar ens ajuda a saber per què som on som, i ens pot ajudar a saber què fer quan el futur arribi. El mateix s'ha d'aplicar amb les nostres tradicions. Les hem de conèixer, les hem de respectar i sobretot les hem d'estimar perquè aquestes tradicions ens han fet créixer com a poble i com a persones. Com va dir el violoncel·lista vendrellenc Pau Casals i Defilló: "*Conserveu aquestes tradicions perquè són l'ànima de la nostra terra*".

VI. Fonts d'informació

Entrevistes

Converses amb Joan Olivé i Vidal:

- 19/8/2015
Lloc: Tarragona.
Durada: 30 min.
Tema: preguntes sobre Ramon Roca i la història dels castells al Catllar.
- 22/8/2015
Lloc: el Catllar.
Durada: 20 min.
Tema: primeres troballes sobre Ramon Roca, cessió de bibliografia per al treball.
- 4/1/2016
Lloc: el Catllar.
Durada: 2 hores.
Tema: línies de treball, anècdotes, bibliografia i més troballes sobre R. Roca.
- 5/5/2016
Lloc: el Catllar.
Durada: 2 hores.
Tema: conversa amb M. Teresa Armengol, castellers del segle XIX, anècdotes i més informació de Ramon Roca.
- 11/8/2016
Lloc: el Catllar.
Durada: 1 hora i 2 quarts.
Tema: anècdotes, castellers del segle XIX, retorn bibliografia prestada.

Conversa amb M. Teresa Armengol i Canals (conjuntament amb Joan Olivé):

- 5/5/2016
Lloc: el Catllar.
Durada: 2 hores.

Tema: informació sobre Pau Armengol i Martí, anècdotes.

Conversa amb Pere Ferrando i Romeu:

- 7/11/2015

Lloc: Tarragona.

Durada: 20 minuts.

Tema: ball de Valencians, castells al Catllar, Ramon Roca.

Conversa amb Jordi Bertran i Luengo:

- 5/7/2016

Lloc: Valls.

Durada: 1 hora i 2 quarts.

Tema: balls de Valencians, Ramon Roca, castellers del segle XIX, actualitat.

Arxius

- Arxiu Comarcal de l'Alt Camp (ACAC).
- Arxiu Comarcal del Baix Camp (ACBC).
- Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT).
- Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona (AHCT).
- Arxiu Històric de Tarragona (AHT).
- Biblioteca Hemeroteca Municipal de Tarragona (BHMT), a través d'internet.

Bibliografia

BERTRAN I LUENGO, Jordi. *Castells i Castellers. Una voluntat col·lectiva*. Barcelona: Lunwerg Editores, 2011.

BLASI I VALLESPINOSA, Francesc. *Els castells dels Xiquets de Valls*. 3a edició. Valls: Cossetània Edicions, 1997.

BOFARULL I SOLÉ, Joan. *L'origen dels castells. Anàlisi tècnica i històrica*. Valls: Cossetània Edicions, 2007.

CATALÀ I ROCA, Pere. *Món Casteller, Volum I II*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 1981.

FERRANDO I ROMEU, Pere. *Els Xiquets de Valls*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2009.

FERRANDO I ROMEU, Pere i TARÉS I MARTÍ, Joan. *Els altres Xiquets de Valls: l'exemple de l'Espluga de Francolí*. Valls: Cossetània Edicions, 2003.

FERRANDO I ROMEU, Pere. *El Penedès casteller*. Valls: Cossetània Edicions, 1998.

GÜELL I CENDRA, Xavier. *Els castells: entre la passió i la història. Articles de la primera època d'or (1851-1889)*. Valls: Cossetània Edicions, 2002.

MORANT I CLANXET, Jordi. *Història dels castells - Tarragona, Camp Tarragoní i el Penedès*. Tarragona: Diputació Provincial i Ajuntament de Tarragona, 1967.

RIUS I MERCADÉ, Jordi. *La Riera, plaça de nou: crònica casteller d'un petit poble del Baix Gaià*. La Riera de Gaià: Colla Gegantera 'Els Manotes', 1998.

SOLSONA I LLORENS, Lluís. *Geni Casteller. Articles de recerca històrica casteller*. Valls: Cossetània Edicions, 2010.

TRENCHS I MESTRE, Miquel. *Miscel·lània casteller (1850-1900)*. Valls: Ràdio Capital de l'Alt Camp, 1989.

Imatges

Il·lustració 1: Joan Rovira.

Il·lustracions 2, 6 ,7 ,9 ,11: Sèrie postals antigues del Catllar (1910-1915), Ajuntament del Catllar.

Il·lustració 3: Dibuix del seminarista de Tarragona Antoni Marco. Extret de la pàgina web <http://festafesta.net>

Il·lustració 4: Extreta del: Llibre de visites de la parròquia del Catllà: 15/5/1679-8/6/1789, pàgines 88-89 17/7/1786. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

Il·lustració 5: Extreta de la pàgina web <http://revistacastells.cat/2016/06/els-inicis-dels-vallencs/>.

Il·lustració 8: Extreta de *La Opinión*. 2/9/1881 pàg. 2-3.

Il·lustració 10: Extreta del Llibre de baptismes de la parroquial iglesia de sant Joan Baptista de la vila de Valls, que comença al primer de maig de 1825 y acaba als 30 de desembre de 1830 pàg. 323.

Il·lustració 12: Disseny propi a partir de la signatura de Ramon Roca, a la BHMT.

Il·lustració 13: Extreta del bloc: <http://frikilandiverdusco.blogspot.com.es/2010/03/el-pilar-amb-porro.html>.

Il·lustració 14: Extreta del llibre *Història dels castells - Tarragona, Camp Tarragoní i el Penedès*, de Jordi Morant.

Il·lustració 15: Pertanyent al fons del Centre de Documentació Castellera de Valls.

Taula 1: Joan Rovira.

ANNEXOS

El Catllar: la joia dels castells

al Baix Gaià

ÍNDEX

Annex I. Quadre d'actuacions a la vila del Catllar des de la primera referència fins a la decadència castellera----- pàg. 2

Annex II. Totes les cròniques de Ramon Roca i Vilà----- pàg. 3

- 1877: El Catllar-----pàg. 3
- 1878:
 - El Catllar-----pàg. 5
 - Tarragona: Santa Tecla----- pàg. 7
- 1879
 - El Catllar-----pàg. 8
 - Tarragona: Santa Tecla----- pàg. 9
- 1880: Tarragona: Santa Tecla----- pàg. 11
- 1881
 - La Riera-----pàg. 13
 - El Catllar----- pàg. 14
 - Tarragona: Santa Tecla-----pàg. 16
- 1882
 - Tarragona: Santa Tecla-----pàg. 18
- 1883
 - Tarragona: Sant Magí-----pàg. 20
 - Tarragona: Santa Tecla-----pàg. 22

Annex III. Ramon Roca: què en sabem, d'ell-----pàg. 25

Annex IV. Les entrevistes i els documents-----Llapis de memòria

ANNEX I. ACTUACIONS CASTELLERES A LA VILA DEL CATLLAR DURANT EL SEGLE D'OR DELS XIQUETS DE VALLS

ANY	MOTIU	COLLA	CASTELLS
1844 ¹	Festa Major	Colla La Roser	No documentats
1845-1867 Presència bastant continuada dels Xiquets			
1868 ²	Festa Major	No documentada	No documentats
1869-1876 2a Carlinada i actuacions a Vilafranca des del 29 d'agost			
1877 ³	Festa Major	Colla Nova	3de9f(c), 2 3de8, 4de8, 2 Tde7, 3 5de7, 4 4de7a, 25 3de7, Pde7f, 4 Pde6, Pde5(porró), Pde5net, 24 Pde5
1878 ⁴	Festa Major	Colla Nova	Només descriu el que suposem que és un 3de7ps net
1879 ⁵	Festa Major	Colla Nova	3de9f, Tde8f, Pde7f, 3de8, pilars i altres construccions de 6
1880 ⁶	Festa Major	<i>Las collas de "xiquets de Valls"</i>	No documentats
1881 ⁷	Festa Major	Colla Nova	<u>29</u> : 3de9f, 4de9net(c), 3de8ps, Tde8f, Pde7 <u>30</u> : 3 3de8, Tde8f, 4 4de8, 4 5de7, 2 4de7a, 2 Pde6
1882-1897 No s'esmenten castells o no s'enuncia la festa			
1898 ⁸	Festa Major	Suposem Colla Nova	No documentats
1899-1974 No es coneixen actuacions. El 1905 és possible que s'hi féssin castells			

¹ Circular de l'alcaldia de Valls a la del Catllar. Valls, 1844. ACAC

² *(Habrà las célebres torres) Diario de Tarragona*. 28/8/1868 pàg. 3 BHMT

³ *La Opinión*. 13/9/1877 pàg. 3 BHMT

⁴ *La Opinión*. 5/9/1878 pàg. 3 BHMT

⁵ *La Opinión*. 4/9/1879 pàg. 3 BHMT

⁶ *(También concurrirán las collas de "xiquets de Valls") Diario de Tarragona*, 17/8/1880. pàg. 2 BHMT

⁷ *La Opinión*. 2/9/1881 pàgs. 2-3 BHMT

⁸ *(Las tan aplaudidas torres levantadas por los xiquets de Valls), Diario de Tarragona*. 18/8/1898 BHMT

ANNEX II. TOTES LES CRÒNIQUES DE RAMON ROCA I VILÀ

Festa major del Catllar: Any 1877

Sr. Director de LA OPINION,

Catllar 6 de setiembre de 1877.

Muy señor mio: no escribí á usted oportunamente el haberse celebrado en esta, con grande animacion, la fiesta mayor, por que esperaba el resultado de la de Torredembarra, en donde debia lucir sus habilidades la *Colla vella dels xiquets de Valls*, y demostrar, como arrogantemente pensaban algunos, que la *Colla nova* que trabajó en esta poblacion durante los dias de fiesta felizmente terminados.

Ahora que ya se han realizado mis deseos y he podido comparar entre las dos *collas*, debo manifestarle que en esta se hicieron las siguientes torres:

Una de *quatre pilans de vuit*; dos de *tres pilans de vuit*; dos de *dos pilans de set*; tres de *cinc pilans de set*; una de *un pilá de set*; cuatro de *un pilá de sis*; cuatro de *quatre pilans de set ab agulla al mitg*; veinticinco de *tres pilans de set*; una de *un pilá de cinch bevent*; una de *un pilá de cinch, sense aguantar ningú*, y veinticuatro de *un pilá de cinch, aguantant*; total: 68.

Hiciéronse además los *tres pilans de nou*, que no llegaron á deshacerse, por haber tenido la mala suerte de resbalársele al cuarto un pié, á causa del sudor; hiciéronse tambien una infinidad de torres de menos importancia y por último, se hizo'l *pilá* de mas mérito que pueden hacer las dos *collas*, el *pilá de cinch*, sin sostener ni ayudar nadie al *primero* ó sea al que va abajo, cosa que nunca había llegado á realizarse.

Es de advertir, pues no deja de ser una particularidad, que todos los cinco *pilans de set* que se hicieron, fueron sostenidos por cinco vecinos de Catllar, uno de ellos de *sesenta años*.

Sirva esto de contestación á las burlas que dirigieron los de la *colla vella* á algunos vecinos de ésta poblacion, al pasar por fuera de esta villa el dia 4 del acual, dirigiendo algunas frases poco convenientes á las mugeres que se hallaban á orillas del Gayá.

El magnífico entoldado, donde se dieron los bailes, vióse sumamente favorecido por una numerosa y distinguida concurrencia, mereciendo generales muestras de aprovación la orquesta de Torredembarra que tocó piezas con mucha afinacion y las mejores de su repertorio.

Las funciones de iglesia, en las que se desplegó toda la solemnidad propia del culto católico, estuvieron muy concurridas, asistiendo el Ayuntamiento en corporacion y llenando debidamente

su cometido la mencionada orquesta; puedo, pues, asegurar á usted que la fiesta ha sido buena y la tranquilidad inalterable.

Concluyo poniendo en su conocimiento que ya se está vendimiando, no esperándose, al decir de los labradores, mas de dos terceras partes de la cosecha que se calculaba, si bien, en cambio, la calidad será mejor que otros años.

Sin otro particular, se repite de usted affmo.

S.S.-El Corresponsal

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinión* el dia 13 de setembre de 1877

Festa major del Catllar: Any 1878

Catllar 2 setiembre de 1878

Sr. Director de LA OPINION.

Muy señor mio: ha terminado ya la fiesta mayor que celebra esta población en los días 29 y 30 del mes de agosto próximo pasado, sin que el más ligero desórden haya venido á turbar la alegría y regocijo que reina en semejantes festividades. En esta se han celebradas siempre con mucha esplendidez y este año si no han superado á los anteriores, bien puede asegurarse que no han desmerecido en lo más minimo. El programa que mandé á usted en tiempo oportuno y cuyo extracto se publicó en este periodico, se cumplió al pie de la letra. El dia 28, vigilia de la fiesta mayor, por la tarde, despues del repique general de campanas, el ayuntamiento, acompañado *dels xiquets de Valls*, danzas del país y la música de Vendrell, se trasladó á la iglesia, en donde se cantaron, por la orquesta del señor Juliachs, unas solemnes completas. El dia 29, al amanecer, recorrieron las calles de la población las músicas y las danzas, á las diez se trasladó el ayuntamiento, como en la vigilia al templo, en el que se cantaron, á toda orquesta, los divinos oficios, en cuya ejecución tuvo medio de lucir el señor Juliachs y demás profesores de la misma, sus conocimientos musicales. A mediodía, la *colla nova dels xiquets de Valls* levantó sus atrevidas y dificiles torres que nada dejaron que desear por la limpieza y agilidad con que las formaban y la seguridad y serenidad con que efectuaban el descenso. Por la tarde, tuvo lugar la procesion, que estuvo muy concurrida, asistiendo á ella los *xiquets*, danzas y música del señor Juliachs. Por la noche, hubo baile en el elegante y grandioso entoldado del señor Juliachs, que presentaba un magnifico golpe de vista por su profusa y brillante iluminacion y por el buen gústo y riqueza de su decorado.

El segundo dia tuvieron lugar los mismos festejos públicos que en el primero, a escepcion del entoldado, que tuvo que deshacerse para montarlo en Torredembarra, sustituyendo al baile de salon, el que dio la juventud, en la plaza al son de las antiguas y caracteristicas dulzainas.

En resúmen, la fiesta mayor ha sido espléndida, reinando el órden más completo y sin que tuviese que intervenir la autoridad én ningún hecho punible, ni hubiera necesidad de la presencia de la guardia civil ni *somaten armado*. La concurrencia, mucha, aunque no tanta como se esperaba, á consecuencia de haberse empezado la vendimia en los pueblos comarcanos ántes de lo regular.

Entre los variados y peligrosos ejercicios que ejecutó la *Colla nova* en esta, debemos hacer mención de los tres pilanes á siete en os que quedaron solos los de abajo, sin que nadie los sostuviera ni pudiesen apoyarse en nada; torre de mucho mérito y que llamó la atención extraordinariamente en esta, quedando muy satisfechos de dicha *Colla* por la soltura y serenidad con que trabaja y desafía el peligro.

En esta se está vendimiando á mas y mejor, pagándose la uva á diez y seis pesetas la carga de diez y ocho arrobas la negra y á catorce pesetas la blanca, calculándose que la cosecha será menor de lo que se creía, á causa de haberse podrido mucha uva. -El Corresponsal

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinión* el dia 5 de setembre de 1878

Festes de Santa Tecla a Tarragona: Any 1878

Catllar, 25 de setiembre de 1878,

Sr. Director de LA OPINION,

Muy señor mío: aficionado á las torres ó castel's que hacen los *xiquets de Valls*, y admirador entusiasta de la *colla nova*, me trasladé á esa capital al objeto de apreciar los trabajos que practicase y méritos que contrajese la citada *colla*, durante los días 23 y 24 del actual, consagrados á los suntuosos y magníficos fetejos públicos con que obsequió á su patrona Santa Tecla, esa capital.

Seguí paso á paso, durante los indicados dos días, á la *colla nova* y puedo, por lo tanto, como constante testigo de sus hechos, dar razon de ellos, narrando fielmente y con verdaderos y minuciosos detalles los peligrosos y arriesgados ejercicios que tuvieron lugar durante los dos dias, llegando en el segundo á alcanzar una completa victoria sobre la *colla vella*.

En las primeras horas de la mañana del día 23, haciendo *matinadas* levantaron 44 torres desde 1 pilar de á 4 hasta los 3 de á 7.

Al mediodía hizo los tres de á ocho, después de haberles caído los tres de á nueve, dos veces; los dos de á ocho muy bien, y el espadat de á siete.

Por la tarde hicieron 34 de diferentes clases, entre ellos cinco de á siete.

El segundo día hizo otras 54 torres durante la *matinada*, y al mediodía hizo los 3 de á 9, los 4 de á 8, los 2 de á 7 y el pilar de á 8, castillo que hace unos veinte años no habia podido hacerse. Subió el *espadat* de á cinco las escaleras de la Catedral, intentando bajar á plomo ó á puño el segundo á los tres que tenia encima sin haberlo logrado completamente.

Por la tarde hizo los cuatro de á ocho, delante de la sociedad «Artesana,» y el espadat ó pilar de á 7 que ejecutó con una habilidad y seguridad admirables.

Sin otro particular, se repite de usted affmo. S.S.Q.S.M.B.- *El Corresponsal*

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinió*n el dia 28 de setembre de 1878

Festa major del Catllar: Any 1879

Catllar 1 de setiembre de 1879

Muy señor mio: ayer terminó la fiesta mayor de esta que se celebró con mucha tranquilidad, brillantez y regocijo. No se puede desear una fiesta mayor más espléndida de la que hemos disfrutado, sintiendo no haya acudido usted ó alguno de los señores redactores como era mi deseo. Las funciones de la iglesia han sido buenas, y celebradas con la solemnidad y pompa de costumbre. La orquesta del señor Juliachs se portó muy bien, habiéndose sostenido á la altura de su fama. Los *xiquets* de la colla nova levantaron la torre de á nueve con una seguridad, agilidad y equilibrio cual nunca haya hecho la vieja. Luego levantaron la de dos de á ocho, fuerte como una roca, arrojando el *anchaneta* una paloma en el acto de llegar á lo más alto, para hacer la *aleta*, como vulgarmente decimos los aficionados á esta clase de ejercicios. En seguida, un joven hizo el *espadat* de á siete muy bien. Acto seguido tres juvenes de Catllar hicieron los tres de á ocho tan bien como pueden hacerlo los de la colla nova y los de la vieja. Sería cuento de nunca acabar si tuviera que citarle las torres y *espadats* de seis que se hicieron en los dos primeros días, sin que cayera ni uno solo en tantas docenas que se hicieron. El baile de la plaza concurridísimo, el del entoldado magnifico y concurrido, tanto el primer día como el segundo, solamente que hacía un calor inaguantable que hubiesen envidiado los naturales del Senegal.

En resúmen, la fiesta mayor ha sido buena, tanto como se podía desear, ha habido tranquilidad y alegría y mucha expansion, tanto para los vecinos como para los forasteros.

Por la tarde tuvo lugar el popular *cós* ó corrida, que es una suerte á la que se muestran muy aficionados estos vecinos. Ganó el primer premio, consistente en un cordero, un vecino de Constantí que recorrió en seis minutos la distancia de media hora, el segundo y tercer premio lo alcanzaron dos vecinos de esta localidad, el cuarto, otro de Constantí y el quinto de Valls. El que ganó el primer premio, tuvo que meterse en cama, tan pronto concluyó la corrida.

No ocurre nada mas de particular, y por lo tanto no puedo darle noticias de otra clase que las expresadas de la fiesta mayor. - *El Corresponsal*

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinió*n el dia 4 de setembre de 1879

Festes de Santa Tecla a Tarragona: Any 1879

Catllar 25 de setiembre.

Sr. Director LA OPINION,

Muy señor mío: como acostumbro todos los años, el día 23 del actual me trasladé á esa capital para presenciar la competencia que se hacen las *collas nova* y *vella dels xiquets de Valls*, durante los días de la fiesta mayor de la misma. Al llegar, supe en seguida que querían levantar los 3 de á 9 en el llano de la Catedral en el acto de entrar el ayuntamiento en la iglesia. Al efecto, me trasladé, con los aficionados de esta, al citado punto y, efectivamente, las dos *collas* levantaron casi á un mismo tiempo las torres de 3 de á 9, habiéndolo hecho ó practicado bien las dos.

Las doce y media serian cuando el ayuntamiento regresó á las Casas Consistoriales y las *collas* empezaban á levantar sus atrevidas torres. Empezó la *vella* levantando los 4 de á 9 haciéndolo bien. En seguida lo practicó la *nova* quedando, si cabe, mejor que la *vella*.

Luego la *vella* levantó los 5 de á 8, logrando buen resultado. Levantóla la *nova* y al tenerla se cayó. La *vella* acto seguido levantó los 9 de á 7, torre de mucha perspectiva y que presenta muy buen aspecto, pero que no es de mucho empeño, y lo hizo bien, pero noté que no había *achacadós* ó sean, los niños que se colocan debajo del *anchaneta*. La *nova* levantó los 2 de á 8 por no haber el querido el *anchaneta* subir a los 5 de á 8, y lo practicó de modo perfecto. La *vella* levantó luego el espadat de á 7 haciéndolo bastante bien.

Seguidamente lo practicó la *nova* con el ya citado espadat de 7 y lo hizo perfectamente. La *vella* hizo los 4 de á 8 y el espadat de á 6 sostenido con una sola mano y se concluyó quedando triunfante la *vella*.

Por la tarde las dos *collas* se portaron bien, no pudiendo atribuirse ventaja á una ni á otra.

El segundo día se hicieron matinadas en la parte baja de la ciudad, trabajando á porfia las dos *collas*. Aquí debo manifestar que seria muy útil que las *collas* se dividieran en dos cada una, toda vez que tienen dos pares de dulzainas, pues es muy pesado el trabajo de tanta y tanta torre como se ha de levantar, y luego los *xiquets* apenas tienen tiempo para almorzar una *mala sardina salada* ni tiempo para desentumecer sus miembros antes del mediodía, hora en la que han de levantar sus castillos de empeño.

Las doce y media también serían de la mañana del segundo día cuando la *colla nova* levantó los 9 de á 7 habiéndolo practicado con *achacadós* muy bien. La *vella* levantó los 4 de á 8 con *espadat* ó *agulla* de á 6 al medio, pero lo hizo *súcio* y mal. La *nova* levantó la misma torre y lo practicó mucho mejor pero tampoco fué limpio. La *vella* levantó los 5 de á 7 sin *crossas*, muy bien.

La *nova* enseguida levantó la misma torre de 5 de á 7 *limpio*, es decir, *sin aguantar nadie*, lo cual les valió una salva de aplausos. Es una torre de mucho mérito y esposición. La *vella* levantó por dos veces el *espadat* de á 7 y se les *derrumbó*. Probó el *espadat* de á 5 andando por sobre los hombros de personas apostadas ex-profeso y cayeron las dos veces que lo practicaron. Probó subir el *espadat* de á 6 por las escaleras de la Catedral, cayendo la primera vez, antes de levantarlo, y la segunda vez, después de haber subido dos peldaños. Por último, subió el *espadat* de á 5 por las escaleras, bajándolo, pero antes de llegar á la calle Mayor se les cayó.

La *nova* hizo el *espadat* de á 7 muy bien, subió el *espadat* de á 5 los diez y nueve peldaños de la escalera de la catedral, los bajó y lo llevó hasta las cuatro esquinas de la calle Mayor, quedando victoriosa la *colla nova*. Debo advertirle que hay la costumbre que cuando una *colla* ha subido el *espadat* de 6 por las escaleras, hasta que la otra haga otro tanto y suba un peldaño más, no tiene obligación de practicarlo la primera. Y como quiera que Juan el Querido lo subió trece peldaños hace dos años, ahora es necesario que la vieja lo suba con el *espadat* de á 6, uno más, para que Juan el Querido ú otro de la *colla nova* tenga que subirla más.

He sido muy extenso y temo molestarle, por lo tanto, disponga de S. S. Q. B. S. M.-R. R.

Resúmen de las Torres de empeño hechas durante los días 23 y 24 por las collas Vella y Nova de Valls.

Vella: 1 de 3 de á 9.--1 de 4 de á 9.--1 de 5 de á 8.--1 de 9 de á 7.--2 *espadats* de á 7.--1 id de á 6.--1 4 de á 8.--1 con agulla de 4 de á 8.--1 sin crosas de 5 de á 7.-- 1 *espadat* de á 5 subiendo las escaleras.

Nova: 1 de 3 de á 9.--1 de 4 de á 9.--1 2 de á 8.-- 2 *espadats* de á 7.--1 de 9 de á 7.--1 con agulla de 4 de á 8.--1 de 5 de á 7 *limpio*--1 de 2 de á 7.--1 *espadat* de á 5 subiendo las escaleras y llevarlo á las 4 esquinas de la calle Mayor.

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinió*n el dia 27 de setembre de 1879

Festes de Santa Tecla a Tarragona: Any 1880

Catllar, 24 setiembre de 1880.

Sr. Director de LA OPINION,

Muy señor mio: Apesar del resentimiento con la *Colla Nova*, ocasionado por el director *Pilot*, como si no hubiese otros mejores, esto no obstante, y siguiendo mi costumbre, me trasladé á esa capital ayer, para presenciar la lucha entre las *collas Nova y Vella* dels *Xiquets de Valls*, á cuyos ejercicios soy tan aficionado. Por lo tanto voy á relatar lo que presencié.

Serian las doce y media cuando, después de haber entrado el Excmo. Ayuntamiento de esa capital en su palacio, la *colla Vella* levantó la torre de 3 de á 9, y seguidamente lo practicó la *Nova* habiéndolo verificado perfectamente las dos, cuasi á un tiempo.

Seguidamente levantaron las dos, a la vez, los 4 de á 9, habiéndolo practicado un tanto mejor la *Nova*, por cuanto en la *Vella* observé que cuasi quedó sentado uno de los segundos, que por poco se viene al suelo. Despues plantaron los 2 de á 8, habiéndolo hecho muy bien las dos *collas*.

Como se acostumbra, luego se levantó por la *Nova* el *Espadat* de á 7, haciéndolo con bastante limpieza. Seguidamente lo levantó la *Vella*, con una sola mano, no dejando nada que desear.

Como la *colla Vella* siempre ha tenido el prurito de ser más que la *Nova*, era forzoso hacer algo más, puesto que de otro modo no podian quedar satisfechos, y cuando la *Nova* ya se había retirado, levantaron el *espadat* de á 6, sin aguantar con mano alguna al tercero, lo cual creen alguuos que favorece al segundo y lo que hacen es obligar al tercero á tener que hacer fuerza de equilibrio que para mí no favorece en nada al segundo.

La lucha quedó tan equilibrada, que, en mi concepto, no puede decirse quien ganó á quien.

Por la tarde, se hicieron torres, como es de costumbre, de más ó ménos mérito por una y otra *colla*; pero no observé de particular, más que un *espadat* de á 6, hecho por la *Vella levantado por arriba*, que me gustó; y los 4 de á 8 que levantó la *Nova* en «La Artesana» qué fueron hechos á satisfacción completa de todos los espectadores.

En la procesión no se distinguió ninguna de las dos *collas*, pero al entrar el Excmo. Ayuntamiento en las Casas Consistoriales, me admiró ver como se derrumbaba un *espadat* de á 5, sin saber el porqué.

En *matinadas*, no tuve ocasión de ver cosa digna de mencionarse.

Al mediodia la *Nova* levantó los 3 de á 8 bien y lo mismo la *Vella* que alzó los 2 de á 8. Acto contínuo la *Nova* practicó los 4 de á 8 con aplauso, lo cual seguramente obligó á la *Vella* á hacer los 4 de á 8 con el *espadat* en medio; pero solo lo hizo de 5, cuando debia ser de 6, y para

enmendar esta falta y aligerar á la *agulla*, al bajar, subió un *enchaneta*, para luego despues ir á descargarlo á un balcón inmediato, lo cual si bien es de mucho mérito, he de decir que la torre no estuvo bien hecha como se acostumbra y es de estilo. Despues la *Nova* hizo los de á 7 cuando la *Vella* intentó levantar los 3 de á 8, haciéndolo de un modo muy imperfecto y con muy poca limpieza: Mientras la *Vella*, bregaba para levantar los 3 de á 8 mencionados, la *Nova* subía con el *espadat* de á 5 las escaleras de la Catedral, y las bajaba con soltura y mérito sin igual; llevándolo hasta pasadas las cuatro esquinas de la calle Mayor, en cuyo punto, no pudiendo continuar el *enchaneta* por *adormecérsele las piernas*, un caballero desde un balcón lo cojió sacándole al pobre de dicho apuro. La *Vella* luego después *plantó* el pilar de á 6, que *Spiridion* queria subir los 19 pedañes que hay en las escaleras de la Catedral, pero al llegar al 7.º peldaño se derrumbó. Volvió á intentarlo nuevamente, viniéndose tambien al suelo sin sacar ninguna ventaja más, y dejando á *Juan el Querido* con su victoria de hace tres años, que subió 14. Aquí terminó sus ejercicios la *Vella* sin intentar ni probar subir el *espadat* de á 5 y bajarlo como lo hizo la *Nova* con sin igual destreza.

Ahora para que los lectores aficionados á estas torres puedan examinar las que se hicieron en los dos días, he aquí un resúmen exacto de las que se levantaron, según los apuntes que tomé.

Primer día

Nova.—Una de 3 de á 9, una de 4 de á 9, una de 2 de á 8 y un *espadat* de á 7.

Vella.—Una de 3 de á 9, una de 4 de á 9, una de 2 de á 8, un *espadat* de á 7 y una id. de á 6.

Segundo día

Nova.— Una de 3 de á 8, una de 4 de á 8, una de 2 de á 7, un *espadat* de á 6 y una id. de á 5 subiendo y bajando las escaleras de la Catedral hasta lo último de la calle Mayor.

Vella.— Una de 2 de á 8, una de 4 de á 8 con *agulla*, una de 3 de á 8 levantado imperfectamente y un *espadat* de á 7.

Y sin otro particular se repite de usted, señor director, affmo. S. S. q. b. s. m. - *El Corresponsal*.

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinión* el dia 28 de setembre de 1880

Festa major de la Riera: Any 1881

La Riera 20 de julio de 1881.

Sr. Director de LA OPINION

Muy señor mio: Como de costumbre, ayer me trasladé á esta para presenciar la lucha entre las *collas nova y vella dels xiquets de Valls*, que con motivo de la fiesta mayor se empeñó.

A las doce y media empezó la *vieja* los tres de á nueve y la *nueva* los cuatro de á nueve, habiéndolo ejecutado bien las dos. Seguidamente, la *vieja* hizo los cuatro de á nueve y la *nueva* los cinco de á ocho, quedando bien en su empresa las dos. La *vieja* hizo los dos de á ocho acto seguido y la *nueva* el «espadat» de á siete habiéndose derrumbado, y por cuyo motivo lo levantó de nuevo Jaime Morros, quedando bien en su empresa. Bertran de la Riera hizo el «espadat» de á siete con la *vieja* y quedó terminada la lucha á las dos y diez minutos.

En resúmen, la lucha fué empeñada y á decir verdad, nunca habia visto torres de tanto empeño hechas tan bien por ambás partes.

La *nueva* hizo los tres de á nueve por la mañana al entrar el Ayuntamiento en la Iglesia y la *vieja* lo intentó pero se vino al suelo.

Por la tarde la *nueva* hizo los dos de á ocho que no habia hecho al mediodía, quedando las dos *collas* equilibradas, pues las dos hicieron las torres de más mérito y empeño que pueden hacerse.

Me olvidaba decir que al mediodía la *nueva* hizo los tres de á ocho levantados por arriba *limpio*, lo cual probó tambien la *vieja* pero lo hizo *sucio*.

Sin más por hoy, disponga de su afectísimo S.S q. s. m. b.-*El Corresponsal*

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinió*n el dia 23 de juliol de 1881

Festa major del Catllar: Any 1881

Catllar 30 agosto 1881.

Sr: Director de LA OPINION

Muy señor mio: en la creencia de que usted deseará saber si se ha cumplido el programa de la fiesta mayor de esta villa, debo manifestarle: que el dia 28 se hicieron por la noche las torres de costumbre muy bien y se bailó mucho.

El dia 29 hubo *matinadas* y la orquesta de San Saturnino de Noya se lució con unas pasacalles de lo más moderno, que gustaron en extremo.

Las funciones de la iglesia buenas. La orquesta se portó muy bien. El Rdo. Dr. don José María de Barberá estuvo á la altura de su fama, sin meterse en honduras, como los otros predicadores.

Á la una en punto la *colla nova* empezó levantando los 3 de á 9 muy bien. En seguida levantó los 4 de á 9 *limpios* y cuando el *anchaneta* acababa de llegar á lo alto se derrumbó. Probaronlo nuevamente y volvió otra vez al suelo. Seguidamente hicieron los 3 de á 8 levantados con destreza y seguridad cual nunca se haya visto. Luego se hizo la torre de 2 de á 8 como sabe hacerlo dicha *colla*, y por último se hizo por Armengol, de esta, el *espadat* de 7 perfectamente bien.

La procesión muy concurrida y lucida. Por la noche el baile público concurridísimo y animado. En el entoldado «El Vulcano», lleno de bote en bote, la orquesta tocó perfectamente.

Durante el dia 30, todo se ha practicado conforme al programa y con mucho entusiasmo y animación. Al medio dia se han levantado torres con gran aplomo y seguridad, sin caer ninguna; de modo que dudo pueda haber otro pueblo que las haga mejores, debiendo advertir que los 3 de á 8, los 2 de á 8, 4 de á 8, 5 de á 7, 2 de á 7 y el *espadat* de á 6 los han hecho varios vecinos de Catllar; pero quien se ha llevado la palma del triunfo ha sido el heredero Barraqué con el *espadat* de á 6, pues más soltura, equilibrio y seguridad no pueden creerse sino viéndolo; de modo que Catllar no tiene rival escepción hecha de Valls.

Por último ha llegado la hora de las carreras vulgo cos. Han tomado parten en la lucha 7 individuos, y ha triunfado en primer lugar un sugeto de Secuita, casado en esta, el cual ha recorrido en siete minutos una distancia de 2 kilómetros, el segundo premio se concedió a un individuo de Valls que la recorrió en ocho minutos y el tercero á un vendimiador forastero que lo hizo con la diferencia de cuatro pasos del que ganó el segundo premio, habiendo quedado sin adjudicar los premios cuarto y quinto por no haberse presentado nadie más.

En resumen: la fiesta mayor buena, tranquila y alegre, torres en grande, muchos bailes y diversiones, y hoy si bien continua la algazara, hay mucho sueño y cansancio.

Resumen de las torres de empeño.

3 de á 9...1

2 de á 8...2

3 de á 8 levantados limpios...1

3 de á 8 comunes...3

4 de á 8...4

5 de á 7...4

4 de á 7 con agulla...2

Espadats de á 7...1

Id. de á 6...2

—

20

Suyo affmo.- *El Corresponsal*

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinión* el dia 2 de setembre de 1881

Festes de Santa Tecla a Tarragona: Any 1881

Catllar 25 setiembre de 1881.

Sr. Director de LA OPINION

Muy señor mio: La competencia sostenida en esa ciudad por los *Xiquets de Valls* ha dado un resultado magnífico. Nunca podía creerse que en el segundo día de lucha, cuando todos debían estar fatigadísimos, pudieran lograr ni siquiera intentar lo que han practicado.

No obstante se ha visto que con la voluntad y la competencia se logran cosas grandísimas. ¿Quién hubiera dicho ayer que podían hacer las torres que se han hecho? Nadie absolutamente.

¡¡Bien por las dos *collas*!!

La vieja ha triunfado con auxilio de los forasteros, no obstante, creo que todos los aficionados de las dos *collas* han de estar satisfechos del resultado, puesto que se ha demostrado que sin auxilio de los forasteros, no pueden lograrse estas cosas.

Es tanta la ansiedad que tengo que comunicar este resultado á ese periódico, que no quiero estenderme más, solo si le daré el resumen de las torres de más mérito que se han levantado y son las siguientes:

Colla Nova.

3 de á 9 comunes.....2

3 de á 9 limpios.....1

4 de á 9 comunes.....1

5 de á 8 limpios.....1

4 de á 8 con agulla...1

2 de á 8 limpios.....1

3 de á 8 levantados...1

Espedat de á 7 con una sola mano..1

Colla Vella

3 de á 9 comunes.....1

4 de á 9 con ayuda.....1

4 de á 9 limpios.....1

5 de á 8 limpios.....1

4 de á 8 con agulla...1

2 de á 8 limpios.....1

3 de á 8 levantados...1

Espedat de á 7.....1

Disponga de S. S -*El Corresponsal*.

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinión* el dia 28 de setembre de 1881

Festes de Santa Tecla a Tarragona: Any 1882

Sr. Director de LA OPINION

Muy señor mio: Como de costumbre el dia 23 dia de Santa Tecla me trasladé á la plaza de la Fuente para presenciar la competencia de las collas *nova* i *vella dels chiquets de Valls*.

A las doce y media y luego despues de haber entrado el ayuntamiento en las Casas Consistoriales, retirándose los enanos y los gigantes, empezó la colla *nova* levantando los tres de á ocho la cual al estar ya casi concluida se derrumbó. Vuelta á probar y otra vez á derrumbarse. Por tercera vez la levantaron y lograron hacerla bien. La colla *vella* estaba contemplando á su rival sin levantar ninguna torre. Cuando vieron ya levantados los tres de á ocho de la nueva, entonces empiezan ellos. Levantan las tres de á nueve por querer ser más que su rival y tambien se derrumbó.

La *nova* luego levantó las cuatro de á ocho bien y perfectamente.

Vuelta la *vella* á levantar los tres de á nueve y logró su objeto de un modo no muy bien, pues por un tris se salvó.

La *nova* levantó los dos de á siete y lo hizo bien. La *vella* levantó los dos de á ocho y se vinieron al suelo. Vuelta á probarlo y otra vez al suelo. Por fin á la tercera vez logró su objeto.

La *nova* levantó el *espadat* de á seis y tambien se cayó. Probólo por segunda vez y lo hizo bastante regular y se retiró. La *vella* quedó sola y tambien levantó el *espadat* de á seis pero tampoco logró levantarla pues se vino al suelo hasta que á la segunda vez logró su objeto y aquí dio fin la lucha del primer dia.

Vino el segundo dia: empezó la *vella* levantando los tres de á ocho bien. Levantó luego los cuatro de á ocho y lo logró tambien como la anterior. Llega entonces la *nova*, levanta los tres de á ocho y lo hace bien y perfectamente. La *vella* levanta por segunda vez los cuatro de á ocho y lo hace bien.

La *nova* levanta los dos de á siete y logró su objeto bastante bien.

La *vella* vuelta á los cuatro de á ocho y lo hace bien. Levanta luego los cinco de á siete y lo hace perfectamente.

La *nova* prueba á levantar los cinco de á siete con desconfianza, pero lo hace tambien que para mi fué la mejor torre.

La *vella* levantó seguidamente el *espadat* de á siete y lo hizo bien.

La *nova* no teniendo tantas fuerzas levantó el *espadat* de á seis muy bien.

Solo faltaban subir y bajar en *espadat* por las escaleras de Seo ó Catedral.

Lo prueba la *vella* y se derrumba. Lo repite segunda vez y logra su objeto tambien que la llevó hasta el confin de la calle Mayor y hasta trató llevarla al mismo punto.

La *nova* levantó el espadat de á cinco sube las escaleras y al bajarlas cuando aun no estaba á la mitad de ellas se escapa el de abajo y el héroe segundo se queda al suelo con el espadat plantado, pero de á cuatro.

Aqui dió fin la funcion habiéndose portado las dos collas bien, mucho mejor que el primer dia.

RESÚMEN.

Vieja

3 de á 9.....1

2 de á 8.....1

3 de á 8.....2

4 de á 8.....4

5 de á 7.....2

Espadat de á 7.....1

Nueva

3 de á 8.....3

4 de á 8.....2

5 de á 7.....2

2 de á 7.....2

Espadat de á 6.....2

Disponga de S. S. Q. B. S. M. -R. R.

Tarragona, 25 de setiembre de 1882

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinión* el dia 26 de setembre de 1882

Festes de Sant Magí a Tarragona: Any 1883

Señor director de LA OPINION.

Las doce de la mañana serian cuando las collas Nueva y Vieja *dels Xiquets de Valls* tomaron posiciones en la plaza de las Coles de ésta ciudad para levantar sus atrevidas torres. Empezó la Vieja levantando los 3 de á 9 y al tenerla cuasi concluida se derrumbó.

Practicólo en seguida la Nueva y lo hizo bien.

Vuelve la colla Vieja á probar los 3 de á 9 y esta vez les salió bien. La Nueva levantó acto continuo la torre de 2 de a 8 y lo hizo regularmente.

La Vieja como siempre para resarcirse de la caida de los 3 de á 9 levantó los 4 de á 9, haciéndolo tan bien como puede desearse. Hasta aquí todo iba bien para la colla Nueva, cuando al levantar el espadat de á 7 y al subir el *anchaneta* á lo mas alto, se vino al suelo, cayendo de un modo que nunca se habia visto. Como la Vieja llevaba ya una ventaja levantó los 2 de á 8 y lo hizo bastante bien. Luego volvió la Nueva á levantar el espadat de á 7 y lo hizo bien.

La Vieja levantó también el espadat de 7 practicandolo Simeon con una sola mano y lo hizo tan bien como pocas veces he visto.

Siendo costumbre al terminar levantar los 3 de á 5 y subir y bajar las escaleras de la Catedral, lo practicó primero la Nueva y al llegar al último escalón se le cayó.

Inmediatamente lo verificó la Vieja y subió y bajó bien, llevándolo hasta un tercio de la calle Mayor.

Las dos collas han trabajado á porfía y se han portado bien cumpliendo con su deber. Veremos por Santa Tecla como se comportan.

Disponga de s. s. q. b. s. m. -*Ramon Roca Vilá*.

Resúmen.

Colla Nueva

1 de 3 de á 9.

1 de 2 de á 8.

1 de Espadat de á 7.

1 de id. De á 5

Colla Vieja

1 de 3 de á 9.

1 de 4 de á 9.

1 de 2 de á 8

1 de Espadat de á 7.

1 de id. de 3 de á 5.

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opini3n* el dia 21 d'agost de 1883

Festes de Santa Tecla a Tarragona: Any 1883

Tarragona 27 de noviembre de 1883. (Error de teclatge de Ramon Roca i Vilà, era setembre)

Señor director de LA OPINION.

Muy señor mio: Habia resuelto no escribir este año acerca las torres dels *xiquets de Valls*, cuando por casualidad encontré á un amigo que me increpó porque no lo hacia. Los motivos en que fundaba mi negativa eran bastantes para no hacerlo, pero se lo prometí y cumpla mi palabra. Ignoro los motivos que hubo para que los encargados de contratar las *collas*, pidieran que solo viniesen 45 hombres para levantar las torres; cuando se necesitan 90 á lo menos para poder quedar regularmente. Pero ya se vé, como que los toros han de matar *als xiquets de Valls*, no es extraño lo sucedido.

El primer dia, como es costumbre se constituyeron las collas en la plaza de la Fuente frente al palacio del ayuntamiento á las doce en punto.

La colla nueva levantó los 3 de á 8 bastante bien; la vieja hizo los 3 de á 7 como burlándose y lo hizo bien. La nueva levantó seguidamente los 4 de á 7 tan bien como puede desearse. La vieja hizo otro tanto con aquella perfección de que son tan capaces. Acto seguido hizo la nueva los 2 de á 6 y lo ejecuto (no faltaba mas) como tiene de costumbre muy bien. La vieja por no ser menos también lo practicó de una manera soberana. Levantado el espedat de A 5 por las dos collas la vieja se marchó como abandonando el campo. Quedó dueña la nueva y para demostrar que aunque eran pocos no eran cobardes hizo la torre de 3 de á 7 levantada y se les cayó. Volvió á levantarla y esta vez lo hizo bien, pero con la particularidad de deshacerla por abajo de un modo sorprendente.

El segundo dia la nueva se encontró sola en el palenque, la vieja dormía. A pesar de no encontrarse en su sitio la rival la nueva, levantó los 3 de á 7 de un modo perfecto. Seguidamente levantó los 4 de á 7 *limpios*, es decir, sin que aguántara nadie á los primeros ó bajos, cuya torre equivale á los 4 de á 8, siendo mucho mérito, y lo hicieron de una manera tan acabada cual nunca haya visto.

En este momento se presentó la vieja y levantó los 3 de á 7 mientras la nueva levantaba los 2 de á 6, muy bien.

La vieja levantó los 4 de á 7, *sucios*, ó sea aguantando los bajos y luego los 2 de á 6, muy bien y acabóse la lucha subiendo el *espadat* de á 5 por las escaleras de la Catedral la nueva y al llegar al último peldaño se deshizo como por escotillon.

Probólo la vieja y se vino al suelo. Practicólo nuevamente, y tampoco pudo lograr subirlo, de manera que este año los aficionados á torres hemos quedado chasqueados grandemente.

Disponga de S. S. Q. B. S. M. -*Ramon Roca Vilá*.

Resumen

Nueva.

1 de 3 de á 8

2 de 4 de á 7

2 de 3 de á 7

2 de 2 de á 6

2 de espadat de á 5

Vieja.

2 de 3 de á 7

2 de 4 de á 7

2 de 2 de á 6

2 de espadat de á 5

Carta publicada al periòdic tarragoní *La Opinió*n el dia 29 de setembre de 1883

ANNEX III: RAMON ROCA, QUÈ EN SABEM D'ELL?

Naixement

Als set de Mars de mil vuit cents vint y set, per mi baix firmat en esta Iglesia Parroquial de St. Joan Baptista de la Vila de Valls fou batejat Bonaventura Ramon Thomas fill lilegitim i natural de Ramon Roca fabricant de Valls, y de Ventura Vilá Conjuge esta de Tarragona: nasque antes de ahir à un quart de sis de la tarde: foren padrins Bonavenura Vilá de Tarragona, y Rymunda Ollé y Roca esta tambe de Valls: als que he advertit lo parentiu y obligacio.

Josep Janer Vicari.⁹

El secretari del Catllar pesca en una bassa

El jueves por la tarde, el secretario de pueblo del Catllar, acompañado de dos amigos suyos pescó en una balsa cercana á aquella población, la enorme cantidad de diez arrobas de anguilas y otras cuatro de pescado de diferente clase. Consignamos el hecho por ser verdaderamente extraordinario¹⁰

Roca participa en un concurs de moscatell i misteles

En el ramo de mistelas no es posible que ninguna provincia exhiba la magnífica colección que procedente de ese país está espuesta, en atención al desarrollo que dicha industria ha adquirido. Es de esperar que el Jurado fijará preferentemente su atención en esta clase de productos vinícolas dignos por varios conceptos y muy especialmente por sus notables condiciones y economía de figurar al lado de los mas ventajosos objetos enviados al certamen. A continuación insertamos los nombres de los espositores de esta provincia que exhiben mistelas de diversas clases, teniendo algunas una riqueza azucarina de 15º y habiéndose presentado igualmente de moscatel y otras variedades de uvas:

Ramón Roca (Catllar) entre molts d'altres¹¹

⁹ *"Libre de baptismes de la parroquial iglesia de sant Joan Baptista de la vila de Valls, que comensa al primer de maig de 1825 y acaba als 30 de desembre de 1830". Pàg.323 AHAT*

¹⁰ LO 29/7/1876

¹¹ DT 24/6/1877

Roca exerceix d'interventor en les eleccions a les corts espanyoles

ELECCIONES.

Conforme ayer anunciamos publicamos hoy la relación de los interventores y suplentes proclamados el 13 abril de 1879 para ejercer dichos cargos en las mesas de las cabezas de seccion de esta circunscripcion en las elecciones de diputados á Cortes [...]

Sección 6'—Catllar.

Interventores.—Ramón Roca Vilá¹²

Roca escriu una carta queixant-se del capellà del Catllar

Catllar 12 setiembre de 1879.

Sr. Director de LA OPINIÓN.

Muy señor mio: desde mi última no habia ocurrido novedad digna de mencionarse, cuando se me presenta ocasión de hacerlo. Es el caso que en esta villa se construyeron obras de fortificacion durante los 4 últimos años de guerra civil, en la iglesia de esta villa, para defender en caso de ataque, la puerta ó entrada de la calle de Castillejos. Dichas obras costaron 1.000 pesetas, entre mano de obra y los materiales empleados, argamasa y mahons. Pues bien: al señor cura-párroco le ha dado la gana de derribar dichas obras, sin autorización del ayuntamiento que es el representante de la población, y aprovecharse de dicho material, pues no puede creerse otra cosa, ó bien haberse propuesto destruir la obra de los liberales de esta villa. Como yo soy uno de ellos, le he escrito una carta en la que le digo: que he visto con desagrado dicha demolición, y que lo denunciaria al público y á las autoridades. Y como quiera que acostumbro cumplir lo que prometo, espero hará público por medio del diario LA OPINION que tan bien dirige, que el cura-párroco de Catllar ha destruido las obras exteriores de fortificación practicadas en la parte trasera de la iglesia, bien para apropiarse la obra en ella empleada, ó en contra de la libertad.—El Corresponsal.¹³

¹² DT 17/04/1879

¹³ LO 12/9/1879

Carta de Ramon Roca relatant un fet local

Catllar 29 noviembre de 1880.

Sr. Director de LA OPINIÓN.

Muy señor mio: Estaba ausente de esta villa, cuando usted mandó insertar el suelto del día 25 del actual, en el diario que tan bien dirige, referente á lo dicho por el Diario de Tarragona y, por lo tanto, no me fué posible contestar en el acto como hubiera sido mi deseo.

Por lo mismo, voy á contestar á lo dicho por el citado Diario. Dijo que las autoridades de Catllar no habían cumplido con su deber permitiendo se insultase de un modo asaz grosero al fraile Capuchino que predicaba.

Si la persona que llevó la noticia al Diario de Tarragona, que seguramente fué el cura-párrocode esta, hubiese dicho que el señor capuchino insultó á las jóvenes de esta villa, comparándolas con los mulos que se llevan á la feria, solo porque algunas llevan á la cabeza una aguja con una estrella de metal blanco; si le hubiesen dicho que atacó á la prensa periodística en general, y en particular á la catalana, diciendo que estaban condenados todos los que leyesen La Campana de Gracia, La Renaixensa, La Esquella de la Torracha y todos los demás diarios de tal clase, escepcion hecha del Borinot, el cual podían leer sin temor de condenarse; si le hubieran dicho que tuvo el atrevimiento de criticar la monarquía constitucional que rige en España, porque dijo que dichos reyes reinan pero no gobiernan, queriendo significar de un modo solapado que él prefería á Carlos VII el del As de Oros, porque éste reinaría y gobernaría mejor, dando trancazos á todo bicho viviente.

Ahora desearía me dijese el Diario de Tarragona, ¿qué estraño fué que al oír tales sandeces y despropósitos hubiera alguien que se irritase y le dijese alguna barbaridad? ¿No sabe el Diario de Tarragona que quien siembra vientos recoge tempestades? Además, ¿no sabe el citado Diario que los frailes capuchinos están abolidos en España por la voluntad de la Nación, por las leyes y por el Concordato celebrado entre el gobierno español y el Papa?

No estrañe, pues, que hubiese un descontento en esta villa, y que los liberales viesan con desagrado se les faltase de un modo tan incalificable.

Por consiguiente, al Diario de Tarragona solo podré decirle: que no estraño haya salido á la defensa de los capuchinos, puesto que es defensor de malas causas y amigo de los reaccionarios.

Disponga de S. S.—El Corresponsal¹⁴

¹⁴ LO 1/12/1880

Padró de Ramon Roca al Catllar l'any 1882¹⁵

No. de ordre	No. de casa	Apellidos dels homens	Noms de fonts	Apellidos de las donas	Edats	Naturalesa	Propietat de la casa	Renoms de fma.	Observacions
392	3. sense no.	Roca y Vilá	Ramon		1826	de Valls		Secretari del Ajuntament	Han marxat à ultim de 1882 Despedits en 17 Maig 1882 ab mal nota
393			Maria	Montaner I Bargalló	1835	de la Morera	Casa de la Vila (nova)	Germana de Saqueta	
394		Roca y Montaner			(1860)	----	"		
395		"	Manuel		1867	dels Monjos Barc.	"	1ª comº en 29 Mars de 1880	
396		"	Ramona		1869	"	"		
397		"	Leonor		1872	"	"		
398		"	Enrique		1874	"	"		

Carta de Roca arran d'una publicació sobre vinya a *La Opinión*

Sr. Director de LA OPINION.

Catllar 12 abril de 1882.

Muy señor mio: en el Diario de su dirección he visto en la segunda columna página segunda, que se ocupa de las vides de la Conchinchina y del Sudan, de las cuales dice fué su primer descubridor Mr. Lecard.

Como dicho asunto es de interés y por lo que puede valer debo manifestar, que dichas vides las hallará cultivadas en pequeña escala en Santas Creus, monasterio de esta provincia, en dónde se cultivan de mucho tiempo. Las que yo he visto y tenido dan racimos, pero no tan grandes como los que dice en el Diario de hoy. Son mucho mas pequeños y los granos no llegan ni con mucho á los

¹⁵ AHAT "Llibre de empadronament general de la vila y terme de Catllar per los anys 1880, 1881, 1882, 1883 [i] 1884". P 96

de las uvas más pequeñas del país. Son de color negro los granos y las rapas son encarnadas. Dan tubérculos sus raíces que pueden transplantarse.

Supongo que dichas vides las trajo algún fraile de dicho convento y puede que sean una variedad de los de Cochinchina ó Sudan, y que por el cambio de clima ú otras circunstancias no den frutos tan grandes como los que describe en su Diario. Dan un jugo muy encarnado que vuelve después negro .

Conste, pues, que hace años se cultivan de dichas vides en el Monasterio de Santas Creus en el campo ó provincia de Tarragona.

Disponga de s. s. q. b . s. m.—Ramón Roca Vilá¹⁶

S'anuncia la vacant a la secretaria del Catllar

Hallándose vacantes las secretarías de los Ayuntamientos de Torre del Español y Catllar. Los aspirantes á cada una de la misma pueden presentar sus solicitudes en las respectivas Alcaldías por espacio de quince y 30 dias.¹⁷

Roca apareix en una mesa electoral a Tarragona

Quinto colegio. —D. José Sanjuan Blanco, A.; D. Antonio Ramos Caballero, A.; D. Jaime Viladot Escudé, O., y D. Ramón Roca Vilá, O.—Suplentes, D. José Ras Bassa, A., y D. Plácido Saldaña, A¹⁸

Confecció del padró de Tarragona per l'any 1887

Por esta Delegación de Hacienda han sido nombrados agentes confeccionadores del padrón de cédulas personales para el ejercicio de 1887-88, los señores siguientes: D. Ramon Roca Vila, Ramon Roca Niubot, Carlos Gaspes Herrero, Luis Daga Ferré, José Domènech Porta y Manuel Hernández.¹⁹

A continuació: fitxa del padró de 1885, omplerta pel mateix Ramon Roca

¹⁶ LO 15/4/1882

¹⁷ LO 23/5/1882

¹⁸ DT 13/9/1884

¹⁹ LA PROVINCIA DE TARRAGONA 24/3/1887

Relacion que D. Ramon Roca Vilá, habitante de esta Ciudad da al excmo. Ayuntamiento de los individuos que ocupan dicha habitación con arreglo de lo dispuesto en el artículo 18 de la vigente ley municipal.

NOMBRE	APELLIDOS		FECHA DEL NACIMIENTO			NATURALEZA		Estado.	Profesion (2)	Residencia habitual (3)	Residencia en pueblo (4)		¿sabe leer y escribir? (5)	Clasificación como habitante (6)	OBSERVACIONES
	Paterno (1)	Materno	Día.	Mes.	Año.	Pueblo.	Provincia				años	meses			
Ramon	Roca	Vilá	7	Marzo	1827	Valls	Tarragona	Casado	Maestro	Tarragona	3	--	Si	Vecino	No ha sido sorteado
Maria	Muntaner	Bargalló	22	Marzo	1835	Morera	Id.	Id.	----	Id.	3	--	Si	Vecina	
Manuel	Roca	Muntaner	28	Mayo	1867	Monjos	Barcelona	Soltero		Id.	3	--	Si	Domiciliado	
Ramona	Roca	Muntaner	4	Agosto	1870	Rocafort	Id.	Id.	-----	Id.	3	--	Si	Id.	
Leonor	Roca	Muntaner	15	Junio	1872	Sampedor	Id.	Id.	-----	Id.	3	--	Si	Id.	
Enrique	Roca	Muntaner	9	Setiembre	1874	Palautordera	Id.	Id.	-----	Id.	3	--	si	Id.	

814

NOTAS: (1) En cuanto las mugeres casadas ó viudas, SE EVITARÁ figure como apellido el del marido en lugar del de padre.

Tarragona, 1º de Diciembre de 1885

(2) Se pondrá la que cada uno ejerza, ó su ocupacion habitual, y si tuviere más de una, todas ellas.

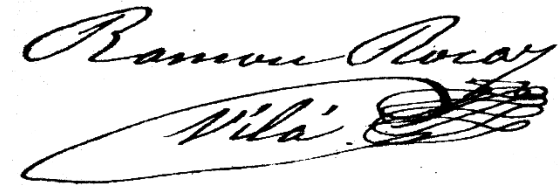
El cabeza de familia

(3) Se fijará el pueblo en que la persona habite la mayor parte del año.

(4) Se espresará la residencia no interrumpida que se tenga en este término municipal.

(5) Se indicará por medio de las palabras «SI ó NO»

(6) Esta casilla debe dejarse en blanco, por ser el Ayuntamiento el que la ha de llenar.

ADVERTENCIAS—Todos los cabezas de familia ó habitantes con casa abierta en esta ciudad, sin escepcion alguna, están obligados á llenar escrupulosamente esta hoja de padron, siendo personalment responsable exactitud.

Los varones de 19 á 40 anos espresarán en la casilla de observaciones si están exentos del servicio militar y en qué concepto.²⁰

²⁰ "PADRON QUINQUENAL 1886-1890 BARRIO 6º TOMO SEGUNDO" BHMT

Cens electoral publicat a *La Opinión*

SUFRAGIO.— Lista de Tarragona 195

361 ----- Augusto -----

362 Roca Vilá Ramón, id. 16²¹

Ramon Roca a l'Aleixar

Circular del señor gobernador haciendo saber que se ha elevado á la Superioridad el recurso de alzada interpuesto por D. Ramón Roca Vilá, vecino de Aleixar, contra una providencia del Gobierno por la que se alzó la suspensión de un acuerdo del Ayuntamiento referente al nombramiento de secretario á favor de D. José Huguet Mariné.²²

Ramon Roca pobre a Reus

Caps de casa immigrants que habiten a Reus considerats pobres l'any 1906

Valls

- Ramon Roca Vilà (1), v (1900)²³

Padró de Reus de 1905²⁴

APELLIDOS		NOMBRES	Edad	ESTADO	PROFESIÓN	CALLE	Núm	Pueblo de naturaleza		OBSERVACIONES
Roca	Vilá	Ramon	78	Vº	Maestro	Bages	7º	Valls	T	

²¹ LO 22/11/1890

²² DT 25/4/1893

²³ GRAU, J.M. Marginalitat i immigració a Reus segons els cens de pobresa de 1906 pàg. 25

²⁴ R-Z Padrón Municipal de habitantes 1905 (Reus), 31/12/1905 ACBC